

MOTIT LIIKKEELLE -HANKKEEN VAIKUTTAVUUS

Hannakaisa Seppälä

OPINNÄYTETYÖ
Tammikuu 2020

Metsätalous

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Metsätalouden koulutus

SEPPÄLÄ HANNAKAISA
Motit liikkeelle -hankkeen vaikuttavuus

Opinnäytetyö 49 sivua, joista liitteitä 7 sivua
Tammikuu 2020

Opinnäytetyössä tehtiin kyselytutkimus Suomen Metsäkeskuksen hallinnoiman Motit liikkeelle -hankkeen koulutustilaisuuksiin osallistuneille metsänomistajille. Metsäkeskus on järjestänyt yhteistyötahojensa kanssa hankkeen tiimoilta koulutustilaisuuksia Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla tavoitteenaan saada metsänomistajat ajattelemaan metsätalouden harjoittamista aiempaa yrittäjämäisempänä toimintana.

Kyselytutkimus toteutettiin hankkeen koulutuksiin osallistuneille metsänomistajille. Kyselytutkimuksen ensisijaisena tavoitteena oli selvittää koulutuksiin osallistuneiden ajatuksia koulutusten vaikuttavuudesta ja toiminnan muuttumisesta aiempaa yrittäjämäisemmäksi sekä kartoittaa vastaajien mielipiteitä koulutusten onnistumisesta. Samalla kyselylomakkeella kartoitettiin myös vastaajien toiveita tulevista koulutusaiheista, ajankohdista ja toteutusmuodoista.

Kysely järjestettiin perinteisenä postikyselynä ja vastaukset analysoitiin Webropol-ohjelmiston avulla. Vastausprosentti kyselyyn oli hyvä (47 %) ja tulosten avulla voitiin luotettavasti koota tietoja vastanneiden metsänomistajien ajatuksista ja hankkeen vaikuttavuudesta.

Koulutuksilla voidaan todeta kyselyn perusteella ollen positiivinen vaikutus metsätalouden kannattavuuden näkemiseen uudella tavalla ja koulutusten voidaan katsoa lisänneen metsänomistajien aktiivisuutta metsänhoitoasioissa. Koulutuksiin osallistuneet metsänomistajat ovat myös alkaneet koulutusten ansiosta nähdä metsätilansa aiempaa enemmän liikeyrityksenä. Järjestetyt koulutukset myös koettiin hyödyllisiksi ja helposti ymmärrettäviksi.

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Forestry

SEPPÄLÄ HANNAKAISA
The effectiveness of Motit liikkeelle -project

Bachelor's thesis 49 pages, appendices 7 pages
January 2020
survey study, training, motit liikkeelle

As a part of this thesis, forest owners who attended Finnish Forest Centre's Motit liikkeelle -project's training events were given a survey on the effectiveness of the project. The project has held training events in South Ostrobothnia and Central Ostrobothnia with the objective of giving the forest owners new, more entrepreneurial aspects on forestry.

The survey was given to forest owners who attended the project's training events. The main objective of the survey study was to find out how the forest owners attending the trainings saw the effectiveness of the training in regard to forestry becoming more entrepreneurial than before and gather opinions on how successful the trainings were. On the same survey form forest owners answering the survey could also write their wishes on future training topics, dates of trainings, and possible ways of doing the trainings.

The survey was carried out as a traditional return postcard survey, and the answers were analyzed with Webropol software. The response rate was good (47%) and the results gave a good insight on how the forest owners saw the effectiveness of the project.

Based on the survey, the trainings can be seen as having a positive impact in regard to giving the forest owners new aspects on the profitability of forestry. Based on the survey, the trainings also increased the activity of the forest owners in matters regarding to forestry. Because of the trainings, forest owners have started to see their forests more as a business, as opposed to the situation before.

According to the survey, the trainings were seen as being beneficial and easy to understand.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	MOTIT LIIKKEELLE -HANKE	7
	2.1 Taustat ja toteuttajat.....	7
	2.2 Tavoitteet	8
3	KYSELYTUTKIMUS.....	10
	3.1 Yleistä	10
	3.2 Kyselytutkimuksen toteutus postitse	10
	3.3 Postitettavan kyselytutkimuksen edut ja haasteet.....	11
	3.4 Saatekirje	11
4	AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄ	13
	4.1 Toimeksianto.....	13
	4.2 Aineiston keruu	13
	4.3 Aineiston käsittely	14
5	METSÄNOMISTUS SUOMESSA	16
	5.1 Metsänomistajarakenne	16
	5.2 Metsän omistusmuodot	16
	5.3 Metsänomistuksen tavoitteet.....	17
6	TULOKSET	18
	6.1 Vastaajien perustiedot.....	18
	6.2 Koulutuksia koskevat kysymykset.....	21
	6.2.1 Koulutusten vaikutus kannattavuusajatteluun.....	21
	6.2.2 Koulutusten vaikutus metsätöiden aktiivisuuden lisääntymiseen	24
	6.2.3 Koulutusten vaikutus metsään kohdistuvaan tavoiteajatteluun	27
	6.2.4 Koulutusten vaikutus näkemykseen metsäomaisuudesta liikeyrityksenä.....	31
	6.2.5 Koulutusten hyödyllisyys	34
	6.2.6 Koulutustarpeiden arviointi tulevaisuudessa.....	35
7	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	38
	LÄHTEET.....	42
	LIITTEET	43
	Liite 1. Saatekirje	43
	Liite 2. Kyselylomake 1(5).....	44
	Liite 3. Arvontalipuke.....	49

LYHENTEET

Mhy	Metsänhoitoyhdistys
Kpedu	Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymä
Sedu	Seinäjoen koulutuskuntayhtymä

1 JOHDANTO

Suomi tunnetaan metsistään ja useimmilla meistä on ainakin joku tuttu, joka omistaa metsää. Metsää näkee kaikkialla, mutta siihen liittyvää yrittäjämäistä toimintaa moni ei tule ajatelleeksi. Metsää saatetaan periä ja sen hoitaminen saattaa olla varsin vierasta uudelle omistajalle. Suomi elää metsästä ja teollisuuden puunsaanti on turvattava. Puunsaantia voidaan turvata mm. lisäämällä yrittäjämäistä metsänomistusta, jolloin samalla myös metsätalouden harjoittaminen muuttuu kannattavammaksi.

Metsäkeskuksen hallinnoiman Motit liikkeelle -hankkeen päätavoitteena on ollut lisätä koulutuksen avulla metsänomistajien tietoisuutta omien metsiensä mahdollisuuksista ja opastaa yrittäjämäisen metsätalouden harjoittamiseen. Koulutuksia on järjestetty useista eri aihealueista ja niitä on pyritty pitämään ympäri Etelä- ja Keski-pohjanmaan maakuntia, jotta metsänomistajilla on ollut mahdollisimman matala kynnys koulutuksiin osallistumiselle.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kyselytutkimuksella selvittää kyseisen hankkeen koulutuksiin osallistuneiden metsänomistajien mielipiteitä koulutuksista ja kartoittaa onko koulutuksiin osallistumisella ollut vaikutusta metsänomistajan toiminnan muuttumisesta aiempaa yrittäjämäisemmäksi. Samalla kyselylomakkeella selvitetään myös metsänomistajien tarpeita tulevista koulutuksista ja niiden ajankohdista. Kyselytutkimus toteutettiin postitse kirjekyselynä ja se lähetettiin yhteensä 677 koulutuksiin osallistuneelle metsänomistajalle.

2 MOTIT LIIKKEELLE -HANKE

2.1 Taustat ja toteuttajat

Vuonna 2015 toteutetussa valtakunnan metsien inventoinnissa ilmenee, että Etelä- ja Keski- Pohjanmaan alueella puuston kokonaistilavuus on 142 miljoonaa kuutiometriä (107m³/ha). Suurin kestävä hakkuumäärä alueella olisi 5 miljoonaa kuutiota vuodessa. Inventointituloksista selviää myös, että alueella olisi tehtyihin taimikonhoitotöihin verrattuna kaksinkertainen taimikonhoitotarve, ensiharvennusten määrä olisi Keski-Pohjanmaalla kaksinkertainen toteutuneisiin hakkuisiin verrattuna ja Etelä-Pohjanmaalla lisäystarve olisi n. 30 %. (Suomen Metsäkeskus 2016.)

Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla puun kysyntä on lisääntynyt, koska Junnikkala Oy:n, Jet-Puu Oy:n, Lapuan Saha Oy:n ja Keitele Forest Oy:n investoinnit lisäävät tukin kysyntää n. 400 000 m³ vuodessa. Lisäksi UPM-Kymmene Oyj:n Pietarsaareen vuonna 2014 toteuttaman kuitupuuta lisäävän investoinnin sekä Metsä Groupin Äänekoskelle rakennutun biotuotetehtaan käynnistyttyä kuitupuun kysyntä on lisääntynyt Etelä- ja Keski-Pohjanmaan alueella arviolta 600 000 m³ vuodessa. (Vierula 2015, 3).

Puutavaralla on siis kysyntää, mutta positiivisesta ilmapiiristä huolimatta Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla metsäalalla on myös haasteita. Vuonna 2015 valmistuneen valtakunnan metsien investoinnin mukaan (Suomen Metsäkeskus 2016, 10). Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla hakkuumahdollisuuksien vajaakäyttö on merkittävää noin 1,4 miljoonaa m³ vuodessa.

Motit liikkeelle -hanke on aloitettu vuonna 2015 ja sen toteuttajina ovat toimineet Suomen metsäkeskuksen läntinen palvelualue, Sedu aikuiskoulutus, Kpedu aikuiskoulutus ja Metsänhoitoyhdistys Keskipohja. Hankkeen päävastuu on Metsäkeskuksella. Metsäkeskus ja metsänhoitoyhdistys Keskipohja vastaavat yhdessä opiskelijahankinnasta koulutusten piiriin. Sedu ja Kpedu vastaavat verkkokoulu-

tusten toteutuksesta. Kouluttajina koulutuksissa toimivat kaikkien vastuuorganisaatioiden toimihenkilöt ja tarvittaessa ulkopuoliset kouluttajat. (Vierula 2015, 12).

Metsänomistajilla on metsissään etenkin uusien investointien myötä hyvät hyödyntämismahdollisuudet Etelä- ja Keski-Pohjanmaalla. Motit liikkeelle -hanke pyrkiikin turvaamaan ja edistämään näitä hyödyntämismahdollisuuksia järjestämällä koulutusta metsänomistajille.

2.2 Tavoitteet

Motit liikkeelle -hankkeen tavoitteena on ollut järjestää uusille ja kehittymässä oleville, tulevaisuuden metsänomistajille monimuotokoulutusta, johon sisältyy tavallista luokkaopetusta, verkkokoulutusta ja retkiä.

Metsänomistaja on voinut osallistua 8 tunnin pituiseen starttikoulutukseen ja sen jälkeen valita itse mieluisimmat koulutusaiheet, joihin osallistuu jatkossa.

Valinnaisia koulutusaiheita ovat olleet:

- Metsätalouden kannattavuus – miten vaikutan metsätalouden kannattavuuteen
- Hakkuiden kiireellisyys arvokasvun näkökulmasta
- Metsänhoidon investoinnit taloudellisen tuotto-odotuksen näkökulmasta
- Kustannustehokas ja tuloksekas metsien uudistaminen ja taimikon varhaishoito
- Kustannustehokas ja oikea-aikainen taimikon ja nuoren metsän hoito
- Metsäveroilmoituksen täyttökoulutus
- Suunnitelmallinen ja tuloksekas puukauppa
- Metsäalan sähköisten palvelujen hyödyntäminen

Koulutusten avulla on ollut tarkoitus lisätä metsänomistajan ymmärrystä omien metsiensä tarjoamista mahdollisuuksista ja samalla kannustaa yrittäjämäiseen metsätalouden harjoittamiseen huomioiden samalla myös metsäluonnon monimuotoisuus.

Hankkeen tavoitteena on ollut myös metsänomistajien metsien hoitoon ja käyttöön liittyvän aktiivisuuden kasvattaminen, metsistä saatavien tulojen lisääntyminen, metsien metsänhoidollisen tilan parantaminen ja metsien monimuotoisuuden turvaaminen. Metsäteollisuus hyötyy hankkeesta myös, sillä puun tarjonta kasvaa, kun metsänomistajat osaavat harjoittaa tavoitteellisempaa metsänhoitoa. (Vierula 2015, 6).

3 KYSELYTUTKIMUS

3.1 Yleistä

Kyselytutkimus on menetelmä, jolla kerätään tietoa tietyltä joukolta esimerkiksi yhteiskunnan ilmiöistä, ihmisten toiminnasta, mielipiteistä, asenteista tai arvoista. Kyselytutkimuksessa tutkija esittää valitsemallaan kyselylomakemuodolla vastaajille kysymyksiä, joihin vastaajat vastaavat. Vastausten perusteella tutkija tekee johtopäätöksiä tutkimastaan asiasta. (Vehkalahti 2014, 12.)

Kyselytutkimuksissa voidaan käyttää kahta erilaista tutkimusasetelmaa: poikittaistutkimusta tai pitkittäistutkimusta. Poikittaistutkimuksessa aineisto kerätään yhtenä ajanjaksona, kun taas pitkittäistutkimuksessa aineisto on kerätty vähintään kahtena ajankohtana samalta vastaajajoukolta. (Valli 2007, 128).

Kyselylomakkeeseen voidaan laittaa avoimia ja suljettuja osioita. Avoimeen osioon vastataan sanallisesti vapaamuotoisesti, ja suljetussa osiossa vastausvaihtoehdot on annettu valmiiksi siten, että jokainen vaihtoehto on toisensa poissulkeva eikä päällekkäisyyksiä synny. Suljetut osiot helpottavat mittausta ja selkeyttävät tietojen käsittelyä, mutta avoimien osioiden avulla voidaan saada oleellista tietoa, joka jäisi saamatta ilman avoimia osioita. (Vehkalahti 2014, 24).

Tutkimukseen osallistuminen vaihtelee ja luotettavuutta on arvioitava eri menetelmin. Vastausprosentti on eräs tutkimuksen luotettavuuden ilmaisin (Vehkalahti 2014, 44).

3.2 Kyselytutkimuksen toteutus postitse

Postitse toteutettava kyselytutkimus on perinteisin ja käytetyin aineistonkeruumuoto kyselytutkimuksia toteutettaessa. Kyselylomakkeen täytön vastuu on vastaanottajalla ja kyselylomakkeen selkeyteen on kiinnitettävä toteutusvaiheessa paljon huomiota. (Valli 2007, 96). Kyselytutkimuksen onnistuminen riippuu paljolti

siitä, kuinka onnistunut kyselylomake on. Hyvä kyselylomake onkin eheä kokonaisuus. (Vehkalahti 2014, 20).

Internetissä toteutettavat kyselyt ovat yleistyneet ja niihin liittyy paljon hyviä puolia, mm. toimituksen edullisuus sekä vastausten tallentamisen automatisointi. Verkossa toteutettaviin kyselyihin liittyy usein kuitenkin tavoitettavuusongelma, sillä moni voi kokea verkossa vastaamisen epäluotettavaksi ja sitä ei koeta niin henkilökohtaiseksi. (Vehkalahti 2014, 48).

3.3 Postitettavan kyselytutkimuksen edut ja haasteet

Postitettavalla kyselylomakkeella tavoitetaan vastaaja sijainnista huolimatta ja kyselylomakkeen postitus on saman hintaista kaikkialle kotimaan sisällä. Postitse toteutettavaan kyselyyn vastaaja voi vastata, kun hänelle itselleen sopii eikä sitä tarvitse tehdä kiireessä. (Valli 2007, 96).

Postitettavaa kyselyä toteutettaessa yksi riski on se, ettei voida olla varmoja onko vastaaja juuri oikea henkilö. Kyselyyn on saattanut vastata johtajan puolesta esim. sihteeri. Postikyselyn toinen heikkous on usein heikko vastausprosentti. Postitse tuleva paperi on helppo heittää paperinkeräykseen. Kyselyyn voidaan motivoida vastaamaan hyvällä saatekirjeellä ja jopa ennakkotiedolla tulevasta kyselystä. (Valli 2007, 97).

3.4 Saatekirje

Saatekirje on kyselylomakkeen mukana toimitettava yhden sivun mittainen teksti, jonka avulla vastaanottaja saa nopeasti tietoa kyselystä sekä siitä, mihin tarkoitukseen mielipiteitä kerätään (Vilkkä 2005, 152).

Saatekirjeellä on postitse toteutettavan kyselytutkimuksen kannalta suuri merkitys. Se on ikään kuin koko kyselyn julkisivu, joka kertoo vastaajalle tutkimuksesta

perustiedot lyhyesti ja ytimekkäästi. Sen avulla vastaajalle herää joko mielenkiinto vastata kyselyyn tai hylätä kysely vastaamattomana. Kyselylomake saattaa jäädä huomioimatta vastaajalta kokonaan, mikäli hän kokee saatekirjeen epä-määräiseksi eikä saa sen avulla tarpeeksi infoa. (Vehkalahti 2014, 48).

Saatekirjeen sävyn tulee olla kohtelias ja positiivinen, ja kirjeen kieliasun tulee olla huoliteltu. Saatekirje sisältää myös vastaus- ja palautusohjeet. Saatekirjeeseen on hyvä lisätä myös kiitokset vastaamisesta. (Vilka 2005,156).

4 AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄ

4.1 Toimeksianto

Metsäkeskus halusi kartoittaa hallinnoimansa Motit liikkeelle -hankkeen koulutuksiin osallistuneiden metsänomistajien mielipiteitä koulutuksista ja mietteitä siitä, onko metsänomistajien toiminta muuttunut yrittäjämäisemmäksi koulutuksien vaikutuksesta.

Metsäkeskus päätti yhdessä muiden toteuttajien (Kpedu, Sedu ja Mhy Keskipohja) kanssa toteuttaa kyselytutkimuksen opinnäytetyönä. Ollessani kesällä 2018 Mhy Keskipohjalla työharjoittelussa sain kuulla tarjolla olevasta aiheesta ja otin yhteyttä Metsäkeskukseen. Metsäkeskuksen kanssa prosessi aloitettiin palaverilla lokakuussa 2018.

Metsäkeskuksen projektipäällikkö Kyösti Sipilän (2019) mukaan jo pian koulutusten käynnistyttyä huomattiin myös vanhempien metsänomistajien olevan kiinnostuneita koulutuksista ja nuorien metsänomistajien olevan vähemmän kiinnostuneita. Hännisen ym. (2010, 23) mukaan metsänomistajien keski-ikä on 60 vuotta, 56 % metsänomistajista onkin tutkimuksen mukaan täyttänyt jo 60 vuotta. Koulutuksiin saikin osallistua jokainen metsästä kiinnostunut.

4.2 Aineiston keruu

Tutkimuksen toteutustapaa harkitessa otettiin huomioon metsänomistajien korkea ikä. Kyselytutkimus päätettiin toteuttaa kirjeitse toteutettavalla kyselylomakkeella (liite 2), jotta myös vanhimmat metsänomistajat pystyisivät vastaamaan kyselyyn vaivattomasti. Koulutuksiin osallistuneille metsänomistajille lähetettiin saatekirje (liite 1) kyselylomake, arvontalipuke (liite 3) ja valmiiksi postimaksulla varustettu kirjekuori.

Kyselyn yhteydessä järjestettiin arvonta, jossa vastanneiden kesken arvottiin moottorisaha ja Metsäkeskuksen edustajan neuvontakäynti metsänomistajan valitsemalla kohteella. Arvonnasta toivottiin lisäävän vastausintoa.

Kyselylomakkeet lähetettiin 677 koulutukseen osallistuneelle metsänomistajalle 5.3.2019. Vastausaikaa annettiin 22.3.2019 asti eli kirjeen vastaanottamisesta kaksi viikkoa. Vastausaika haluttiin pitää lyhyenä, koska ajateltiin kirjeiden unohtuvan, mikäli vastausta ei lähetetä pian kyselylomakkeen saapumisen jälkeen.

Kyselyyn vastasi 319 metsänomistajaa, vastausprosentin ollessa 47 %.

Kyselylomake (liite 2) ja saatekirje (liite 1) tehtiin Microsoft Word -tekstinkäsittelyohjelmistolla ja niiden laatimisessa tehtiin tiivistä yhteistyötä Metsäkeskuksen edustajan kanssa. Kyselylomakkeesta haluttiin saada selkeä ja yksinkertainen, mutta kuitenkin koulutuksen vaikuttavuutta mittaava.

Kyselylomake sisälsi 18 monivalintakysymystä ja lopussa vapaa sana -osuuden. Kyselyn alussa tiedusteltiin vastaajasta taustatietoja (ikä, sukupuoli yms.) ja metsäomaisuuteen liittyvää perustietoa. Perustietojen jälkeen kysyttiin mietteitä koulutuksesta ja sen vaikuttavuudesta. Kyselyn lopussa kartoitettiin vastaajien toiveita tulevista koulutuksista ja niiden ajankohdasta.

Saatekirjeestä haluttiin saada lyhyt ja ytimekäs, jotta vastaajat olisivat jaksaneet lukea sen ja motivoituisivat vastaamaan.

4.3 Aineiston käsittely

Kyselyn vastaukset käsiteltiin luottamuksellisesti ja nimettöminä. Kyselylomakkeiden mukana palautetut arvontalipukkeet poistettiin vastauskuorista ennen vastausten käsittelyä. Metsäkeskus hallinnoi asiakastietoja ja postitus hoidettiin Metsäkeskuksen edustajan toimesta.

Kyselylomakkeiden läpikäynnin yhteydessä tulokset syötettiin Webropol-ohjelmaan, jonka avulla tuloksia voitiin analysoida. Ohjelman avulla saatiin perusraportit tuloksista ja ristiintaulukointeja halutuista muuttujista. Webropol on suomalainen yritys, joka tarjoaa työkalun nettikyselyiden luontiin ja raportointiin. Sen avulla kyselyiden teko ja raportointi on helppoa ja yksinkertaista. (Webropol, 2020.)

5 METSÄNOMISTUS SUOMESSA

5.1 Metsänomistajarakenne

Metsänomistajarakenne on kokenut jo vuosia murrosta ja on edelleen muutoksen keskellä, sillä maanviljelijäomistajuus vähenee, metsänomistajakunta ikääntyy, koulutustaso nousee, metsätilakoko muuttuu, ihmiset kaupunkilaistuvat ja metsän käytön tavoitteet monipuolistuvat. (Karppinen ym. 2002, 18).

Vuonna 2005 tehdyn tutkimuksen mukaan väestön ja metsänomistajien ikärakennetta verratessa voidaan todeta metsänomistajien joukossa olevan selkeästi enemmän yli 60-vuotiaita ja selvästi vähemmän 40-vuotiaita, kuin väestössä keskimäärin. (Honkanen 2005, 14). Myös Hännisen ym. (2010, 23) tutkimuksen mukaan metsänomistajan keski-ikä on 60 vuotta, ja 38 % metsänomistajista onkin jo vähintään 65-vuotiaita.

Sukupuolijakaumaa metsänomistuksessa on haastava arvioida, sillä kyselyyn vastaaja saattaa olla mies, vaikka metsän omistaisi nainen. Tästä syystä mies saatetaan rekisteröidä tilan hoidosta vastaavaksi, vaikka näin ei todellisuudessa olisikaan. Suomalainen metsänomistaja 2010 -tutkimukseen vastasi kolmessa tapauksesta neljästä mies. (Hänninen ym. 2010, 22).

5.2 Metsän omistusmuodot

Suomen metsäpinta-alasta yli 60 % on yksityisomistuksessa. Metsistämme perheomistuksessa on kolme neljäsosaa (Hänninen ym. 2010, 37). Teollisuus on riippuvainen yksityismetsätaloudesta, sillä kotimaisesta raakapuusta 80-90 % on peräisin yksityismetsistä (Karppinen, H. ym. 2018, 2).

Yhtymien ja perikuntien osuus metsäomistuksessa on 12 %. Metsätilat kulkevatkin usein suvussa, sillä 45 % metsänomistajista on saanut metsän perintönä tai lahjana. (Hänninen ym. 2010, 38).

Hännisen ym. (2010, 32) tutkimuksen mukaan metsätilojen keskipinta-ala on 35 ha. Samasta tutkimuksesta selviää myös, että tilakoko on tasaisesti pienentynyt, sillä vuonna 1990 metsää omistettiin vielä keskimäärin 39 ha ja vuonna 1997 keskimäärin 37 ha. (Hänninen ym. 2010, 42).

5.3 Metsänomistuksen tavoitteet

Suomalainen metsänomistaja 2010 -tutkimuksen mukaan alle kolmasosa metsänomistajista tavoittelee metsänhoidossaan taloudellisten tavoitteiden ohella muita metsän tarjoamia hyötyjä. Joka neljäs metsänomistaja lukeutui metsänomistajista virkistyskäyttäjiksi ja viidesosa metsästä eläjiin. Noin joka kymmenes oli epävarma omista tavoitteistaan metsänomistajana. (Hänninen ym. 2010, 31).

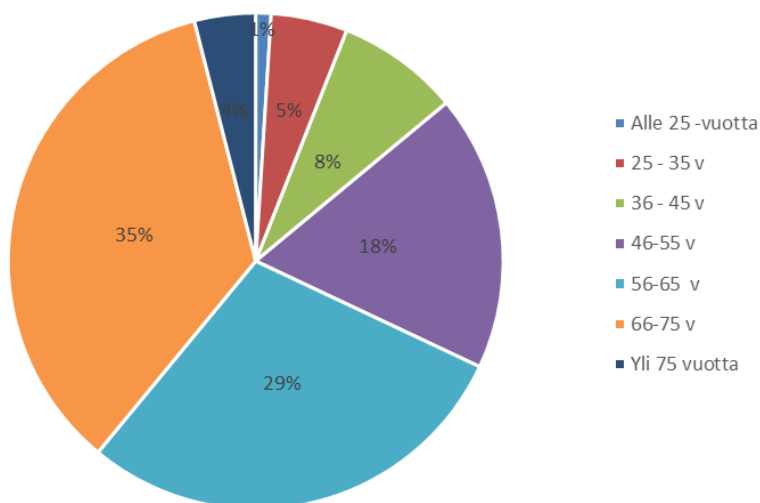
Monitavoitteisten metsänomistajien osuus nousi metsätilan koon kasvaessa ja laski omistajan ikääntyessä. Pieniä tiloja omistavat arvostivat virkistyskäyttöä ja kokivat samalla myös epätietoisuutta. (Metsänomistaja 2010, 33).

6 TULOKSET

6.1 Vastaajien perustiedot

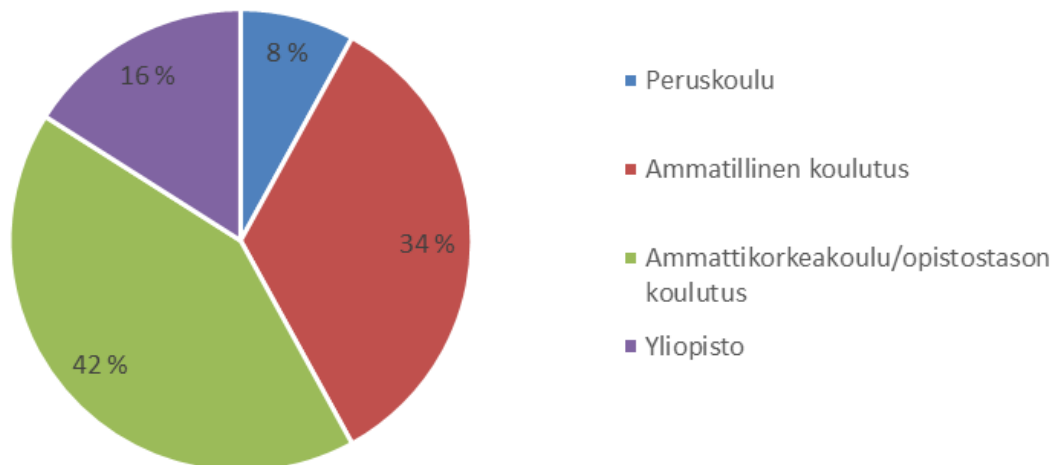
Kyselyyn vastanneista henkilöistä 21 % oli naisia ja 79 % oli miehiä.

Ikäjakaumaa (kuvio 1) tarkasteltaessa voidaan huomata suurimman vastaajien ikäryhmän olleen 66-75 -vuotiaita. Alle 25-vuotiaita vastanneista oli vain 1 %. Vastanneista lähes 70 % oli yli 56-vuotiaita, ja 4 % oli yli 75-vuotiaita, reilu kolmannes oli 66-75 -vuotiaita ja vajaa kolmannes oli 56-65 -vuotiaita.

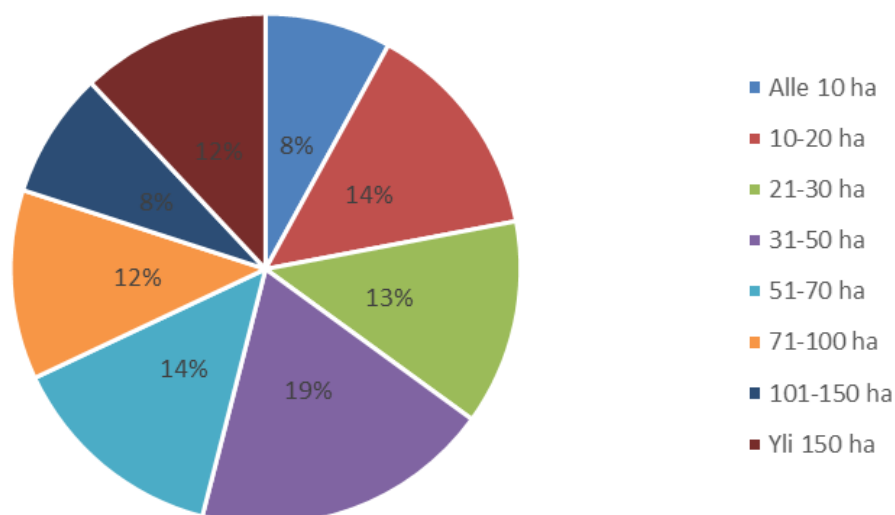
Kuvio 1. Vastanneiden ikäjakauma

Vastanneista alle puolet (42 %) oli suorittanut ammattikorkeakoulun, 16 % yliopiston, reilu kolmannes (34 %) ammatillisen koulutuksen ja 8 % pelkän peruskoulun (kuvio 2).

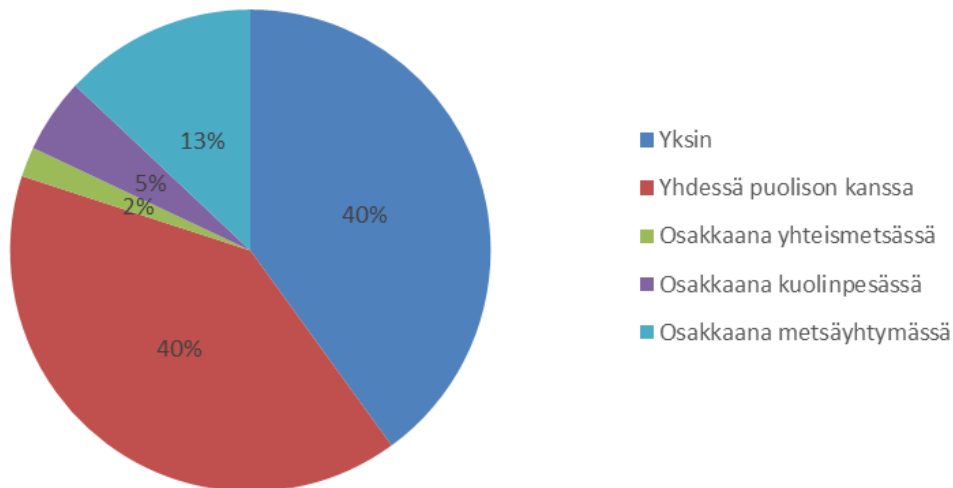
Kuvio 2. Vastanneiden koulutustausta

Vastaajien hallinnoiman metsän pinta-ala jakautui varsin tasaisesti, eniten vastauksia (19 %) tuli metsänomistajilta, joilla oli hallinnassaan 31-50 ha metsää (kuvio 3). Kolmannes vastaajista (35 %) omisti metsää alle 21 hehtaaria.

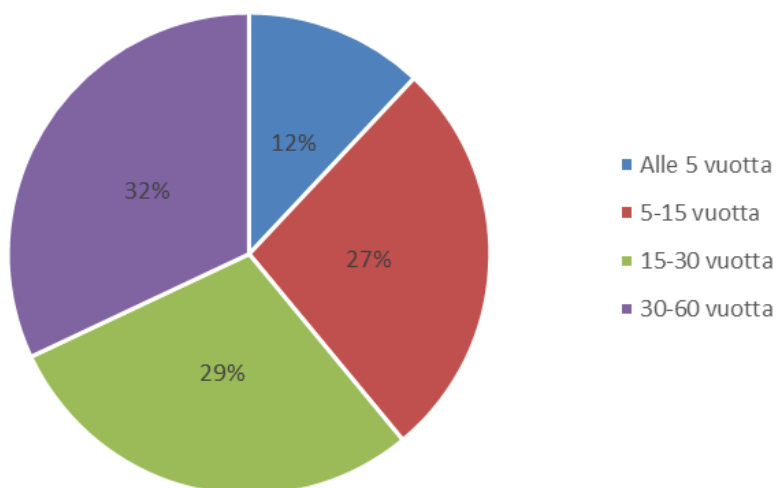
Kuvio 3. Vastanneiden hallinnoima metsän pinta-ala

Kyselyyn vastanneista 80 % omisti metsänsä yksin (40 %) tai puolisonsa kanssa (40 %). Yhteismetsän osakkaita vastanneista oli vain 2 %, kuolinpesän osakkaita oli 5 % ja metsäyhtymän osakkaita 13 %. (kuvio 4).

Kuvio 4. Kyselyyn vastanneiden metsän omistusmuoto

Tiedusteltaessa metsäomaisuuden omistusaikaa ilmeni, että noin kolmannes (32 %) on omistanut metsää jo yli 30 vuotta. Alle 5 vuotta metsää omistaneita vastaajista oli vain 12 % (kuvio 5).

Kuvio 5. Kyselyyn vastanneiden metsän omistusaika

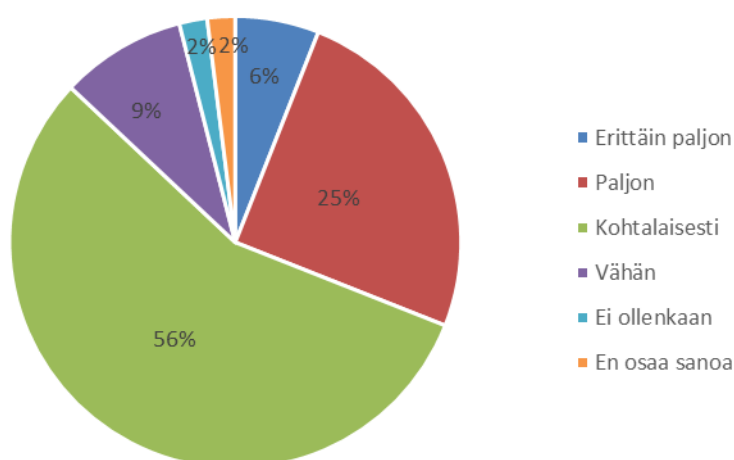
6.2 Koulutuksia koskevat kysymykset

Koulutuksia koskevilla kysymyksillä oli tarkoitus kartoittaa sitä, kuinka hyödylliseksi koulutuksiin osallistuneet metsänomistajat kokivat koulutukset, ja onko koulutuksilla ollut vaikutusta heidän toimintaansa metsänomistajana.

Hankkeen järjestämiin koulutuksiin oli osallistunut vain kerran alle puolet (44 %) vastaajista. Koulutukset olivat innostaneet noin puolta (45 %) vastaajista osallistumaan muihinkin hankkeen järjestämiin koulutuksiin 2-3 kertaa. Noin kymmenesosa (11 %) vastaajista osallistui koulutuksiin useammin kuin kolme kertaa.

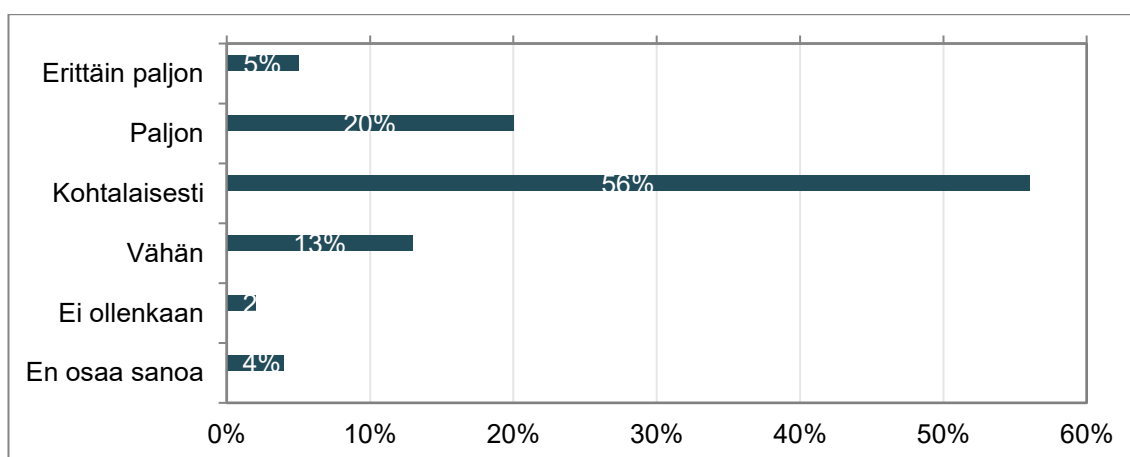
6.2.1 Koulutusten vaikutus kannattavuusajatteluun

Suurin osa vastanneista (87 %) koki koulutuksen saaneen heidät ajattelemaan metsätalouden kannattavuutta uudella tavalla kohtalaisen paljon tai erittäin paljon. Vastaajista vajaa kymmenes (9 %) koki koulutuksella olleen vain vähän vaikutusta siihen, mitä he ajattelivat metsätalouden kannattavuudesta. Vastaajista 2 % oli sitä mieltä, ettei koulutuksella ollut vaikutusta heidän suhtautumiseensa metsätalouden kannattavuuteen, ja 2 % vastaajista ei osaa sanoa, oliko koulutuksella vaikutusta (kuvio 6).

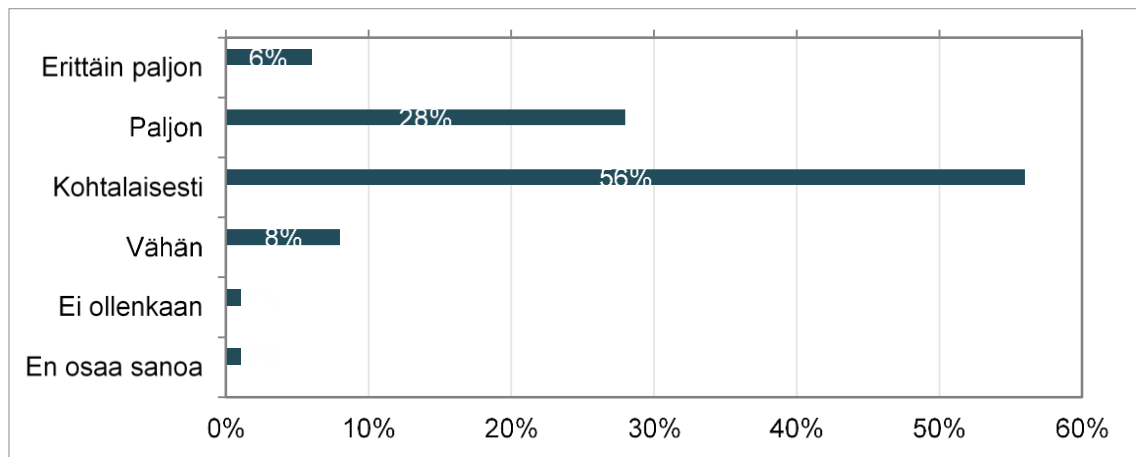
Kuvio 6. Koulutuksen vaikutus metsätalouden kannattavuusajatteluun

Kerran koulutuksiin osallistuneista 13 % koki koulutuksen saaneen heidät vain vähäisesti näkemään metsätalouden kannattavuuden uudella tavalla. Yli puolet vastaajista (56 %) koki, että koulutus uudisti kohtalaisen paljon heidän käsitystään metsätalouden kannattavuudesta. Viidennes vastaajista (20 %) koki ajattelunsa edellisen suhteen muuttuneen paljon, ja 5 % vastaajista oli sitä mieltä, että suhtautuminen oli muuttunut erittäin paljon. Vastaajista 2 % ei kokenut koulutuksella olleen vaikutusta heidän ajatuksiinsa metsätalouden kannattavuudesta, ja 4 % vastaajista ei osannut sanoa koulutuksen vaikutuksesta (kuvio 7).

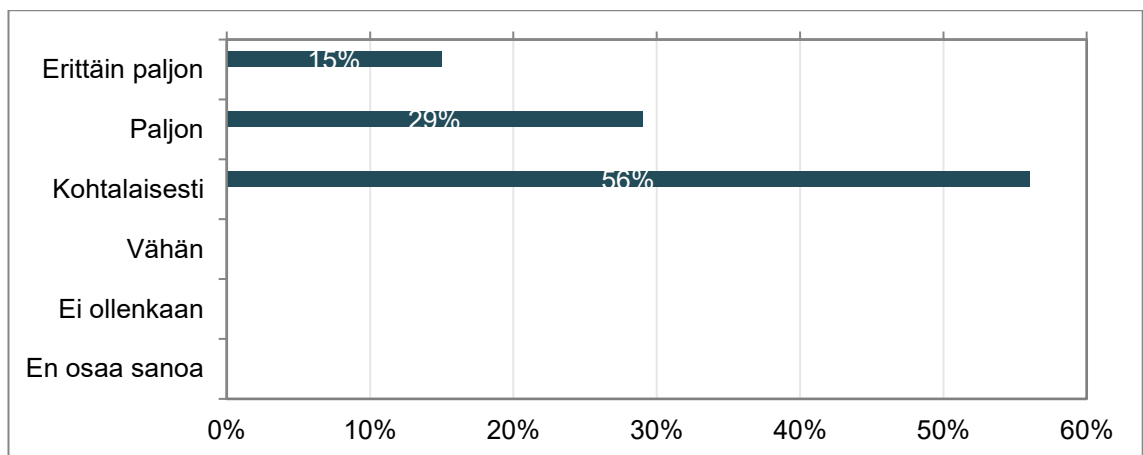
Kuvio 7. Suhtautuminen kannattavuusajattelun muuttumiseen yhden koulutuksen jälkeen

Koulutuksiin 2-3 kertaa osallistuneista vastaajista 8 % koki koulutuksella olleen vain vähäinen merkitys heidän näkemyksensä metsätalouden kannattavuudesta. Yli puolet vastaajista (56 %) sen sijaan koki koulutuksen saaneen heidät ajattelemaan metsätalouden kannattavuutta uudella tavalla kohtalaisen paljon. Vähän yli neljännes (28 %) vastaajista piti koulutuksen antia ilmeisen merkittävänä, sillä heidän näkemyksensä metsätalouden kannattavuudesta muuttui koulutuksen myötä paljon tai erittäin paljon (6 % vastaajista). Vastaajista 1 % ei kokenut koulutuksiin osallistumisella olleen vaikutusta siihen, kuinka he ajattelevat metsätalouden kannattavuudesta, ja 1 % vastaajista ei osaa sanoa vaikutuksista (kuvio 8).

Kuvio 8. Suhtautuminen kannattavuusajattelun muuttumiseen 2-3 koulutuksen jälkeen

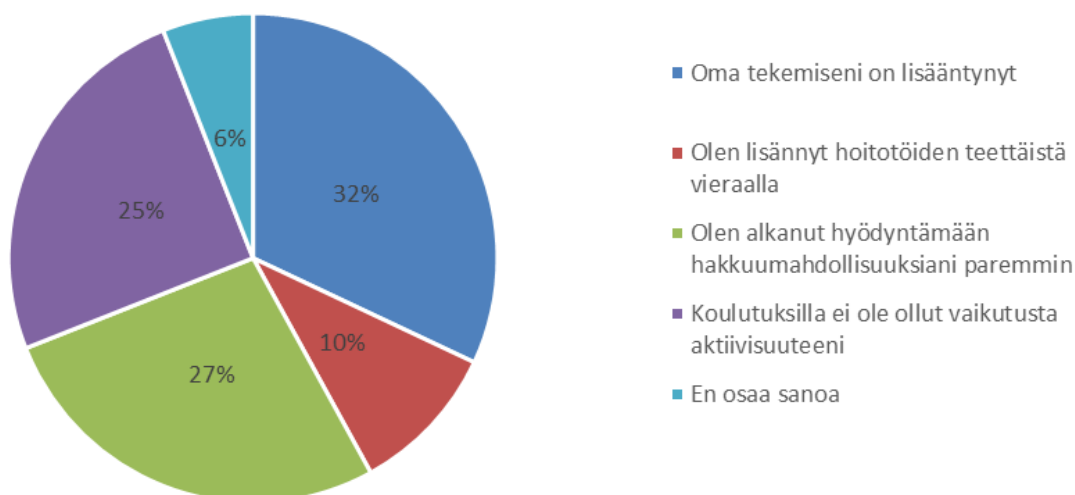
Useammin kuin kolme kertaa koulutuksiin osallistuneista vastaajista yli puolet (56 %) koki koulutuksen saaneen heidät ajattelemaan metsätalouden kannattavuutta uudella tavalla kohtalaisen paljon, vajaa kolmannes (29 %) paljon, ja 15 % erittäin paljon. Vähän-, ei ollenkaan - ja en osaa sanoa -vastauksia ei aktiivisilta koulutuksiin osallistujilta tullut yhtään (kuvio 9).

Kuvio 9. Suhtautuminen kannattavuusajattelun muuttumiseen yli kolmen koulutuksen jälkeen

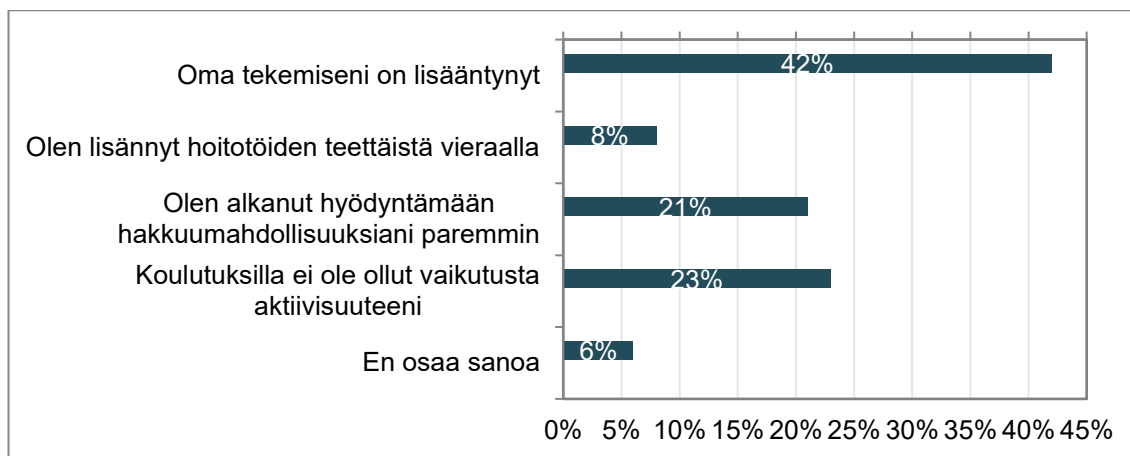
6.2.2 Koulutusten vaikutus metsätöiden aktiivisuuden lisääntymiseen

Vastaajista kolmasosa (32 %) arvioi oman tekemisensä metsissään lisääntyneen koulutuksen vaikutuksesta, kymmenesosa (10 %) arvioi lisänneensä metsän hoitotöiden teettämistä vieraalla ja hieman yli neljännes (27 %) ajattelee alkaneensa hyödyntämään hakkuumahdollisuuksiaan paremmin koulutukseen osallistumisen jälkeen. Neljännes (25 %) vastaajista kokee, ettei koulutukseen osallistumisella ollut aktivoivaa vaikutusta hoitotöiden tai hakkuiden teettämiseen, ja 6 % vastaajista ei osaa arvioida koulutusten aktivoivaa vaikutusta (kuvio 10).

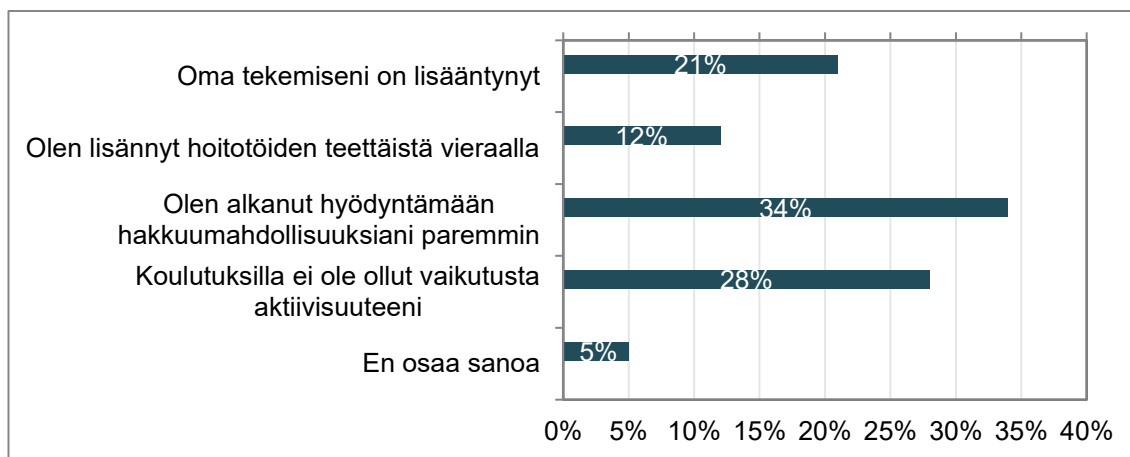
Kuvio 10. Koulutus aktivoi tekemään tai teettämään metsässä hoitotöitä tai hakkuita

Alle 50 hehtaaria metsää omistavista vastaajista 42 % kertoi oman tekemisensä lisääntyneen koulutuksen ansiosta, vajaa kymmenesosa vastaajista (8 %) on lisännyt hoitotöiden teettämistä vieraalla, ja viidesosa vastaajista (21 %) on alkanut hyödyntämään hakkuumahdollisuuksiaan paremmin. Noin neljäsosa (23 %) alle 50 hehtaaria metsää omistavista vastaajista ei koe koulutusten lisänneen heidän aktiivisuuttaan hoitotöiden tekemisessä tai teettämässä vieraalla (kuvio 11).

Kuvio 11. Ale 50 ha metsää omistavien ajatukset koulutuksen vaikuttavuudesta metsänhoitoon.

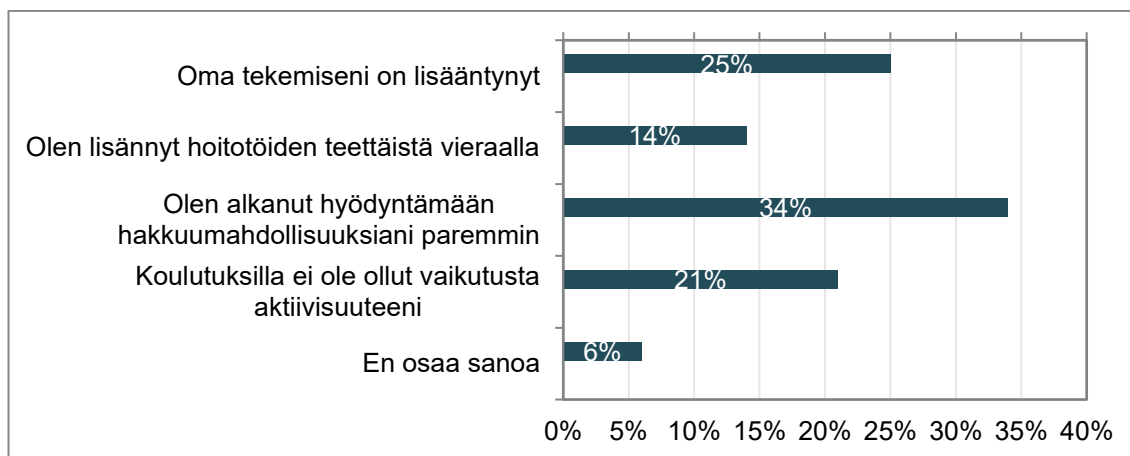
Yli 50 hehtaaria metsää omistavista vastaajista viidennes (21 %) kertoi oman tekemisensä metsässä lisääntyneen, 12 % vastaajista on lisännyt hoitotöiden teettämistä vieraalla, ja 14 % vastaajista on alkanut hyödyntämään hakkuumahdollisuuksiaan paremmin. Hieman yli neljännes (28 %) yli 50 hehtaaria metsää omistavista vastaajista ei koe koulutusten lisänneen heidän aktiivisuuttaan hoitotöiden tekemisessä tai teettämisessä vieraalla (kuvio 12).

Kuvio 12. Yli 50 ha metsää omistavien ajatukset koulutuksen vaikuttavuudesta metsänhoitoon.

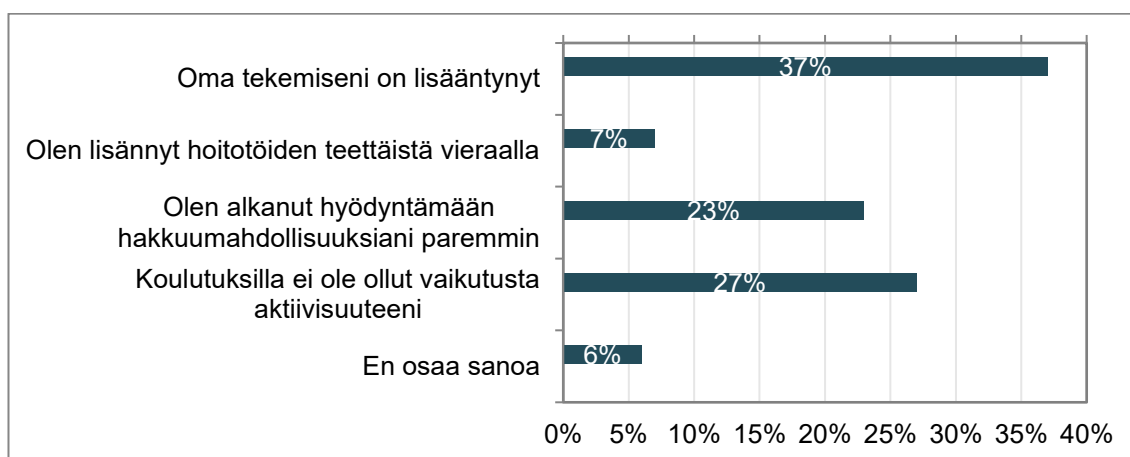
Yli 66-vuotiaista vastaajista neljäsosa (25 %) kokee oman tekemisensä lisääntyneen koulutusten vaikutuksesta. Vastaajista 14 % on lisännyt hoitotöiden teettämistä vierailta, ja 34 % vastaajista on alkanut hyödyntää hakkuumahdollisuuksiaan paremmin. Vastaajista 21 % kokee, ettei koulutuksilla ollut vaikutusta heidän

aktiivisuuteensa metsänhoidon suhteen, ja 6 % vastaajista ei osaa sanoa koulutuksen vaikutuksista heidän metsänhoidolliseen aktiivisuuteensa (kuvio 13).

Kuvio 13. Yli 66-vuotiaiden vastaajien näkemykset koulutuksen vaikuttavuudesta metsänhoidon aktiivisuuteen.

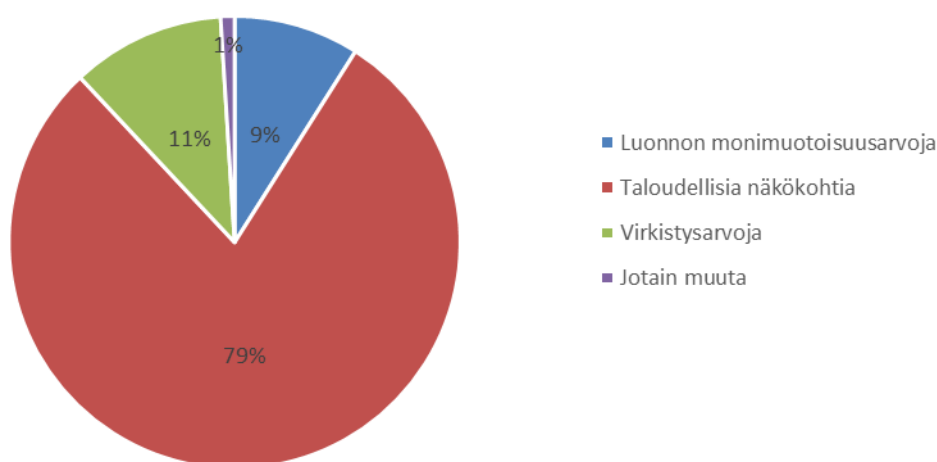
Alle 66-vuotiaista vastaajista 37 % kokee oman tekemisensä lisääntyneen koulutusten vaikutuksesta. Vastaajista 7 % on lisännyt hoitotöiden teettämistä vierailla ja 23 % on alkanut hyödyntää hakkuumahdollisuuksiaan paremmin. Vastaajista 27 % kokee, ettei koulutuksilla ollut vaikutusta metsänhoidon vaikutuksiin ja 6 % ei osaa sanoa vaikutuksista (kuvio 14).

Kuvio 14. Alle 66-vuotiaiden vastaajien näkemykset koulutuksen vaikuttavuudesta metsänhoidon aktiivisuuteen.

6.2.3 Koulutusten vaikutus metsään kohdistuvaan tavoiteajatteluun

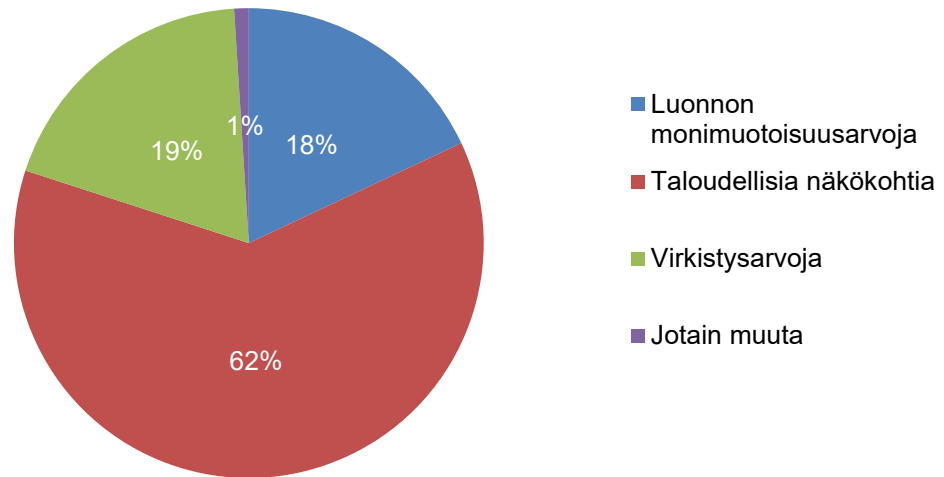
Kyselyyn vastanneista 79 % piti taloudellisia näkökohtia tärkeimpänä seikkana metsätalouden harjoittamisessa ennen koulutukseen osallistumista. Vastaaajista 11 % arvosti eniten virkistysarvoja, 9 % luonnon monimuotoisuusarvoja ja 1 % arvosti jotakin muuta. Jotakin muuta arvostavat olivat kirjoittaneet pitävänsä tärkeimpänä metsänhoitotöiden tarjoamaa liikuntaa ja perinteitä/jatkuvuutta sukupolvelta toiselle (kuvio 15).

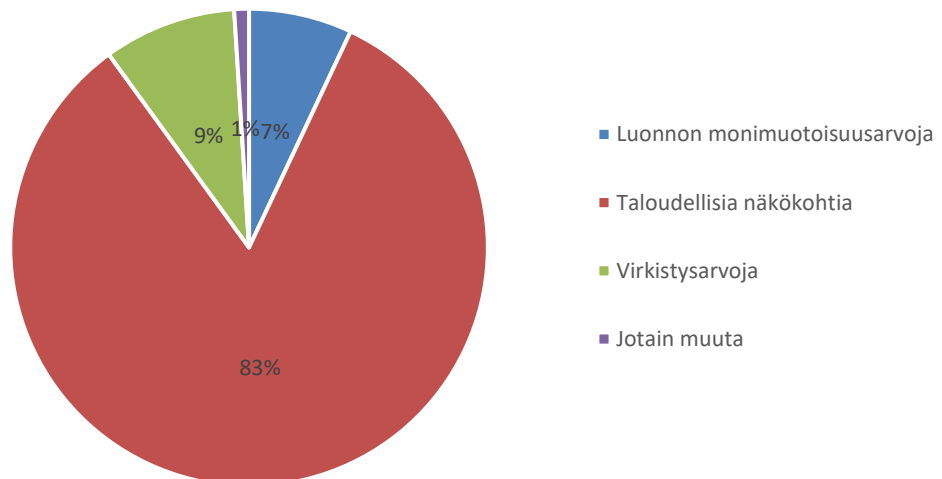
Kuvio 15. Kyselyyn vastanneiden näkemykset metsän eri käyttömuotojen tärkeydestä

Naisista 62 % piti ennen koulutukseen osallistumista taloudellisia näkökohtia tärkeimpänä metsän käyttömuotona. Vajaa viidesosa (19 %) arvosti virkistysarvoja, 18 % luonnon monimuotoisuusarvoja ja 1 % jotakin muuta (kuvio 16)

Kuvio 16. Naisten metsien käytön tavoitteet ennen koulutusta.

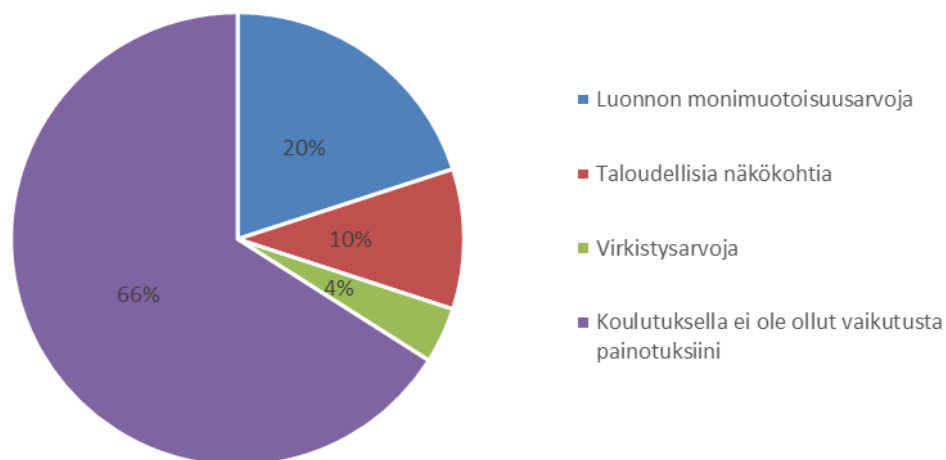
Miehistä 83 % piti ennen koulutukseen osallistumista taloudellisia näkökohtia tärkeimpänä metsien käytön tavoitteena, 9 % arvosti virkistysarvoja, 7 % luonnon monimuotoisuusarvoja ja 1 % jotakin muuta (kuvio 17).

Kuvio 17. Miesten metsien käytön tavoitteet ennen koulutusta.

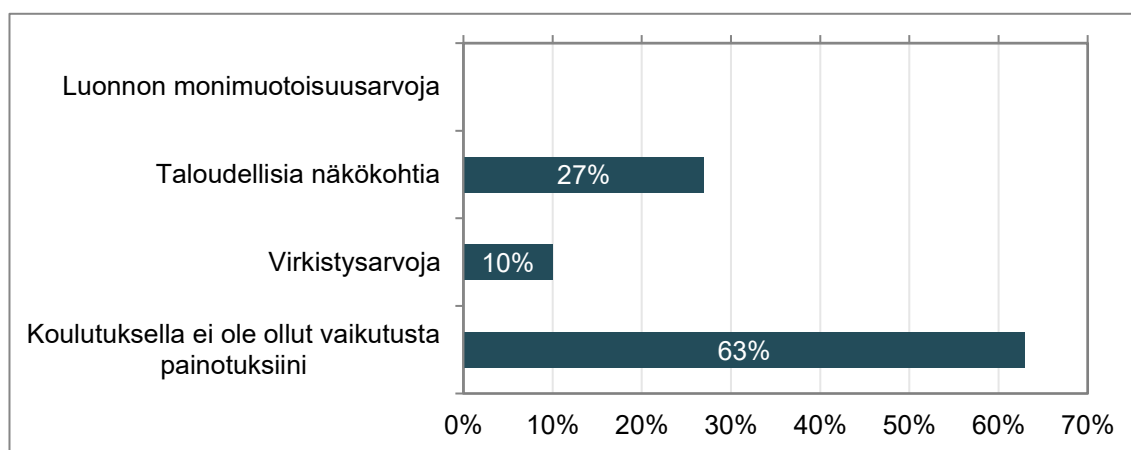
Kyselyssä kysyttiin koulutuksen vaikutusta metsänomistajan metsäomaisuudelleen asettamiin tavoitteisiin: Vastaajista 66 % arvioi, ettei koulutukseen osallistumisella ollut vaikutusta omiin metsänhoidollisiin painotuksiin. Neljäsosa (20 %)

arvioi alkaneensa painottaa koulutukseen osallistumisen jälkeen enemmän luonnon monimuotoisuusarvoja, 10 % on alkanut painottaa enemmän taloudellisia näkökohtia ja 4 % virkistysarvoja (kuvio 18).

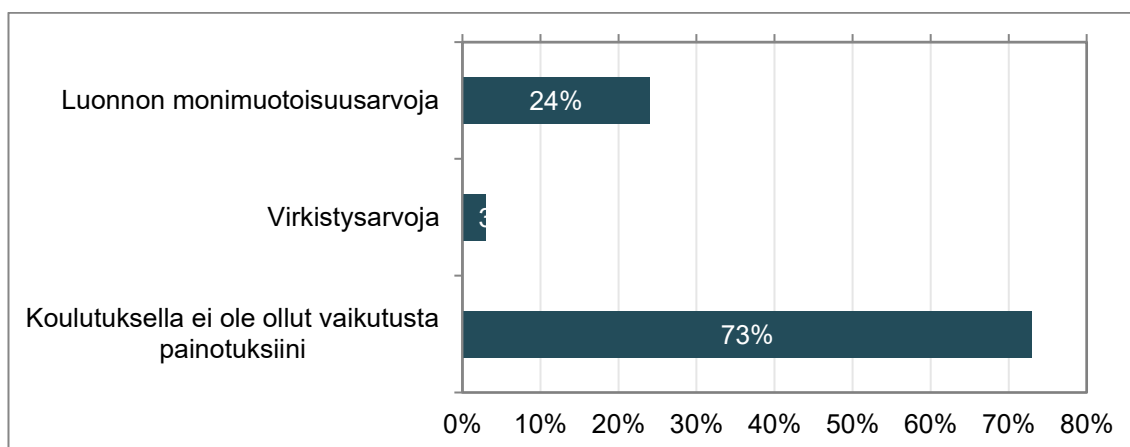
Kuvio 18. Koulutukseen osallistuneiden vastaajien metsän käytön tavoitteet koulutukseen osallistumisen jälkeen.

Ennen koulutusta luonnon monimuotoisuusarvoja painottaneista metsänomistajista yli neljäsosa (27 %) koki koulutuksen muuttaneen heidän metsänkäyttöön liittyvää näkökantaansa enemmän taloudellisia näkökohtia painottavaksi. Vastaajista 10 % koki alkaneensa painottaa koulutuksen jälkeen enemmän virkistysarvoja. Vastaajista 63 % koki, etteivät heidän metsänkäytön painotuksensa muuttuneet koulutuksen vaikutuksesta (kuvio 19).

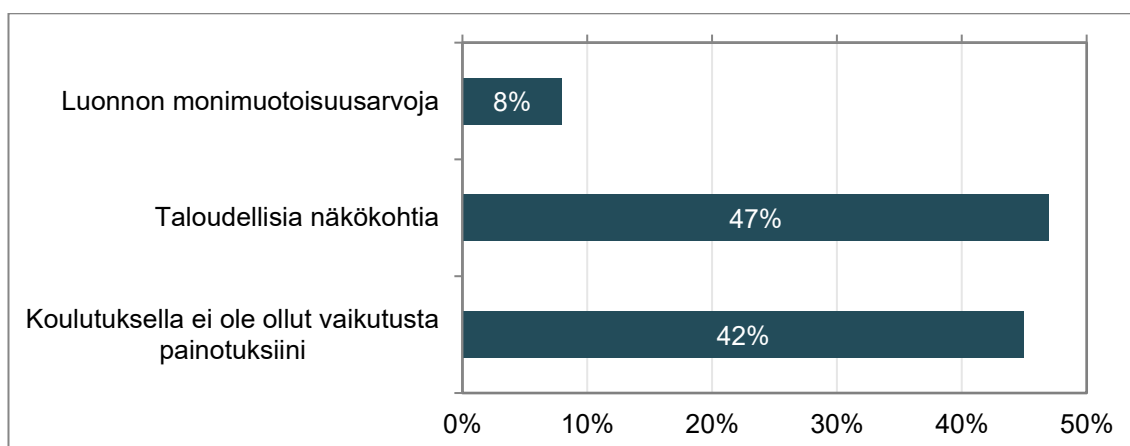
Kuvio 19. Luonnon monimuotoisuutta arvostavien metsänomistajien painotusten muutos koulutusten jälkeen.

Ennen koulutusta taloudellisia näkökohtia painottavista metsänomistajista hieman alle viidesosa (24 %) koki alkaneensa koulutusten jälkeen painottaa enemmän luonnon monimuotoisuusarvoja, 3 % virkistysarvoja ja 73 % koki, ettei koulutuksella ollut vaikutusta painotusten muuttumiseen. (Kuvio 20).

Kuvio 20. Taloudellisia näkökohtia ennen koulutusta arvostavien metsänomistajien painotusten muutokset koulutusten jälkeen.

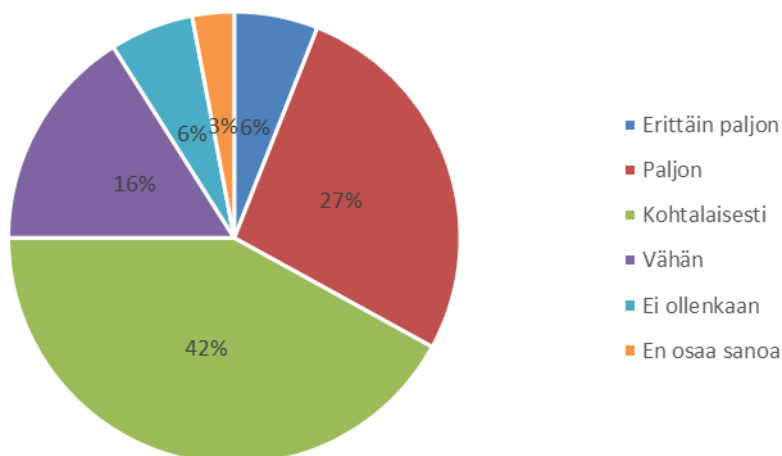
Ennen koulutusta virkistysarvoja eniten arvostavista metsänomistajista 8 % koki koulutusten jälkeen alkaneensa painottaa metsänhoidossaan luonnon monimuotoisuusarvoja ja vähän alle puolet (47 %) taloudellisia näkökohtia. Vastaajista 42 % koki, ettei koulutuksilla ollut vaikutusta heidän metsänhoidollisiin painotuksiinsa (Kuvio 21).

Kuvio 21. Virkistysarvoja ennen koulutusta arvostavien metsänomistajien painotusten muutokset koulutusten jälkeen.

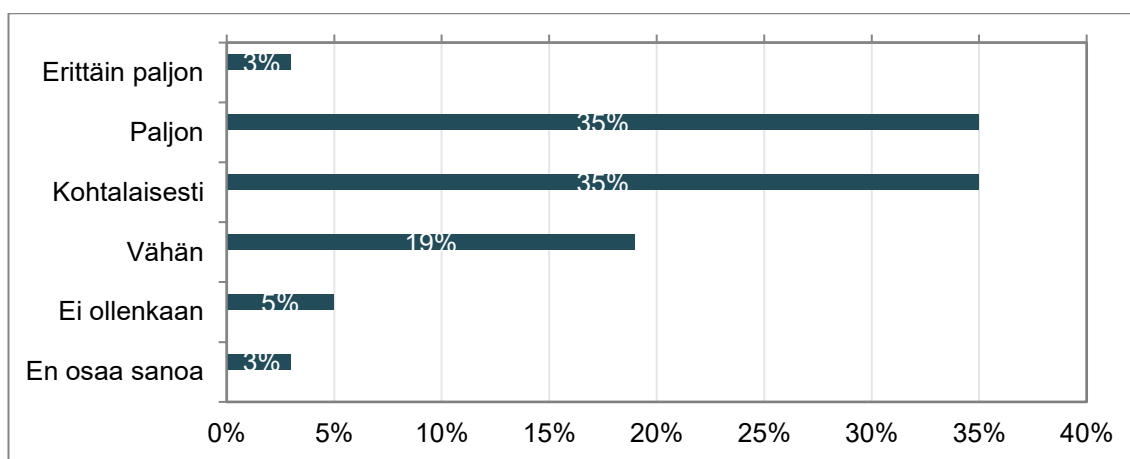
6.2.4 Koulutusten vaikutus näkemykseen metsäomaisuudesta liikeyrityksenä

Vastaajista 42 % oli sitä mieltä, että koulutus vahvisti kohtalaisen paljon heidän kykyään nähdä metsätila liikeyrityksenä. Lähes kolmannes vastaajista (27 %) koki, että koulutuksella oli paljon merkitystä heidän suhtautumiseensa metsäomaisuuteen liikeyrityksenä. Erittäin paljon koulutuksella oli edellä mainittuun asiaan liittyen vaikutusta 6 %:lle vastaajista. Toisaalta 16 %:lla vastaajista ajatus metsätilasta liikeyrityksenä vahvistui vain vähän. Kuusi prosenttia vastaajista ei kokenut koulutuksella olleen vaikutusta edellä mainittuun asiaan ja 3 % ei osannut sanoa, mitä ajattelee (kuvio 22).

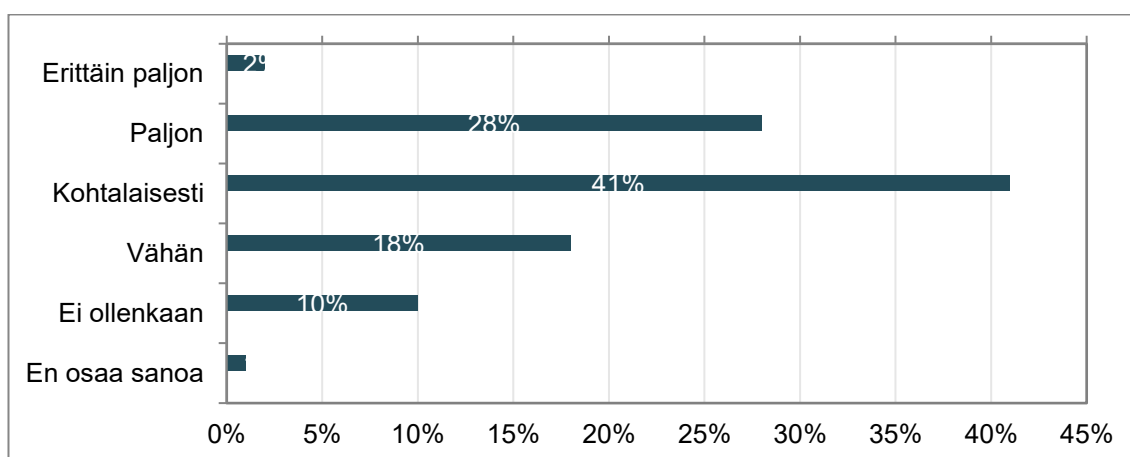
Kuvio 22. Koulutusten vaikutus näkemykseen metsäomaisuudesta liikeyrityksenä.

Metsää alle 5 vuotta omistaneista vastaajista 3 % koki koulutuksen vahvistaneen erittäin paljon heidän ajatuksiaan siitä, että omistuksessa oleva metsätila on liikeyritys. Vastaajista 35 % kertoi ajatustensa metsätilan liikeyrityksenä olemisesta vahvistuneen paljon, 35 % kohtalaisesti ja 19 % vähän. Vastaajista 5 % oli sitä mieltä, että koulutus ei vahvistanut heidän ajatuksiaan metsätilan liikeyrityksenä olemisesta ollenkaan, ja 3 % vastaajista ei osaa sanoa ajattelunsa muuttumisesta (kuvio 23).

Kuvio 23. Metsää alle 5 vuotta omistaneiden ajatuksia koulutuksen vaikuttavuudesta metsätilan pitämisestä liikeyrityksenä.

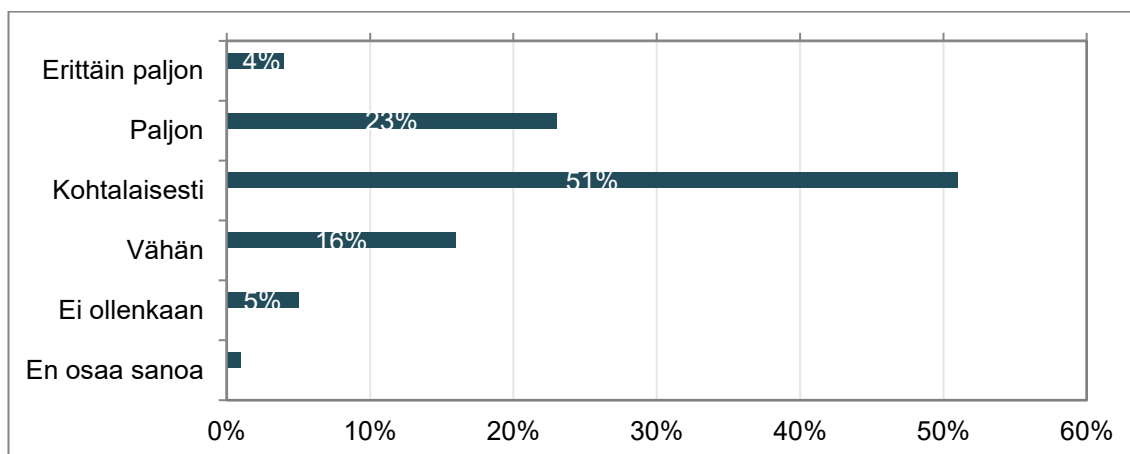
Metsää 5-15 vuotta metsää omistaneista vastaajista 2 % koki koulutuksen vahvistaneen erittäin paljon heidän ajatuksiaan siitä, että omistuksessa oleva metsätila on liikeyritys. Vajaa kolmannes tutkimukseen osallistuneista (28 %) kertoi hyötynensä koulutuksesta tässä suhteessa paljon, ja 41 % koki koulutuksesta olleen apua kohtalaisesti. Vain 18 % ilmaisi koulutuksen annin olleen vähäinen. Vastaajista 10 % koki, ettei koulutus vahvistanut heidän ajatuksiaan metsätilan liikeyrityksenä olemisesta ollenkaan, ja 1 % vastaajista ei osannut sanoa ajattelunsa muuttumisesta (kuvio 24).

Kuvio 24. Metsää 5-15 vuotta omistaneiden ajatuksia koulutuksen vaikuttavuudesta metsätilan liikeyrityksenä näkemisestä.

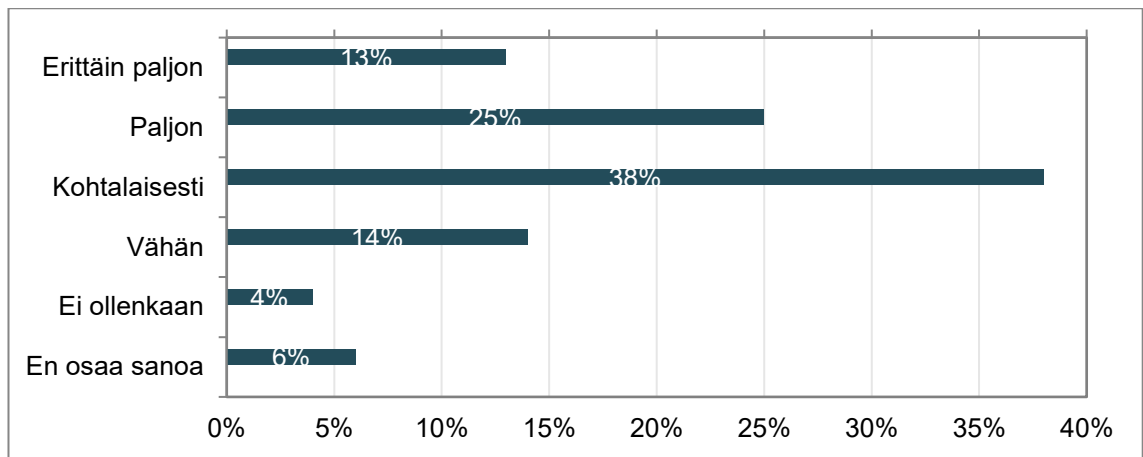
Metsää 15-30 vuotta omistaneista vastaajista 4 % koki koulutuksen vahvistaneen erittäin paljon heidän ajatuksiaan siitä, että omistuksessa oleva metsätila on lii-

keyritys. Vajaa neljännes (23 %) kertoi ajatustensa metsätilan liikeyrityksenä olemisesta vahvistuneen paljon, hieman yli puolet (51 %) koki hyötynensä kohtalaisesti ja 16 % vastaajista ilmaisi hyötynensä vain vähän. Vastaajista 5 % oli sitä mieltä, että koulutus ei vahvistanut heidän ajatuksiaan metsätilan liikeyrityksenä olemisesta ollenkaan, ja 1 % vastaajista ei osaa sanoa ajattelunsa muuttumisesta (kuvio 25).

Kuvio 25. Metsää 15-30 vuotta omistaneiden ajatuksia koulutuksen vaikuttavuudesta metsätilan liikeyrityksenä näkemisestä.

Metsää 30-60 vuotta omistaneista vastaajista 13 % koki koulutuksen vahvistaneen erittäin paljon heidän ajatuksiaan siitä, että omistuksessa oleva metsätila on liikeyritys. Neljännes (25 %) kertoi ajatustensa metsätilan liikeyrityksenä olemisesta vahvistuneen paljon, 38 % kohtalaisesti ja 14 % tutkimukseen osallistuneista oli kokenut saaneensa hyötyä vain vähän. Vastaajista 4 % koki, ettei koulutus vahvistanut heidän ajatuksiaan metsätilan liikeyrityksenä olemisesta ollenkaan, ja 6 % vastaajista ei osaa sanoa ajattelunsa muuttumisesta (kuvio 26).

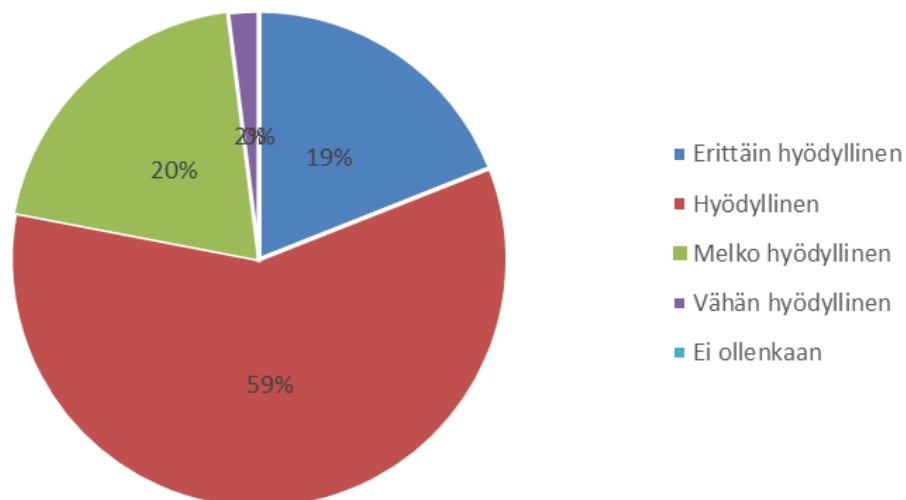

Kuvio 26. Metsää 30-60 vuotta omistaneiden ajatuksia koulutuksen vaikuttavuudesta metsätilan liikeyrityksenä näkemisestä.

Korkotuottovaatimuksen metsillensä on määritellyt koulutuksen jälkeen vain 7 % vastaajista, 16 %:lla vastaajista asia on suunnitteilla, ja 10 % vastaajista on määritellyt korkotuottovaatimuksen metsillensä ennen koulutukseen osallistumista.

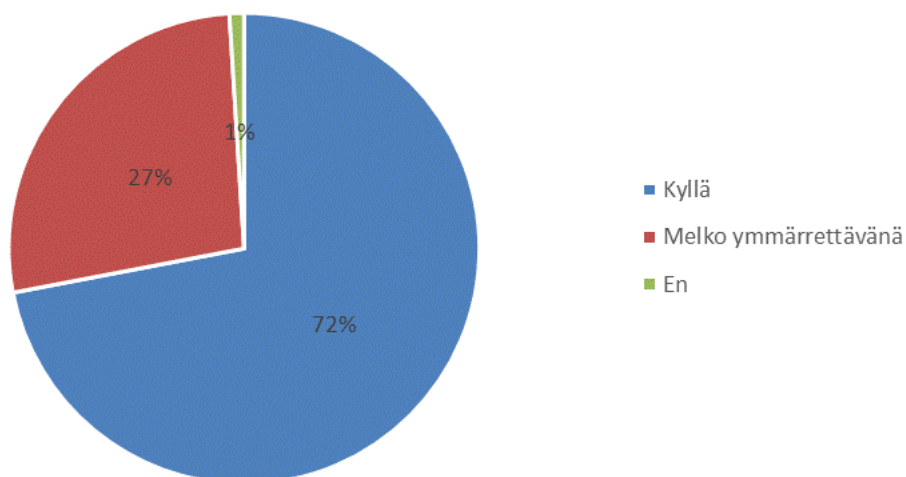
6.2.5 Koulutusten hyödyllisyys

Koulutuksen, johon vastaaja oli osallistunut, koki erittäin hyödylliseksi 19 % vastaajista ja hyödylliseksi 59 % vastaajista. Melko hyödylliseksi koulutuksen koki 20 % vastaajista ja vain vähän hyödylliseksi 2 % vastaajista (kuviot 27).

Kuvio 27. Koulutuksen hyödyllisyys

Koulutuksen sisältöä piti tutkimukseen osallistuneista helposti ymmärrettävänä 72 % ja melko ymmärrettävänä 27 %. Vastaajista 1 % ei kokenut koulusta ymmärrettävänä (kuvio 28).

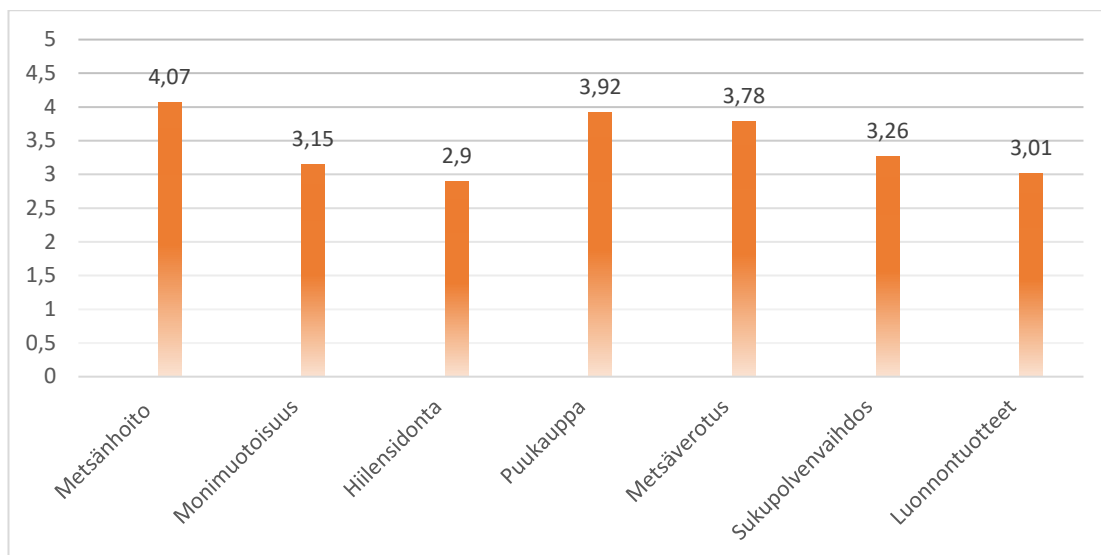

Kuvio 28. Koulutuksen sisällön ymmärrettävänä kokeminen.

6.2.6 Koulutustarpeiden arviointi tulevaisuudessa

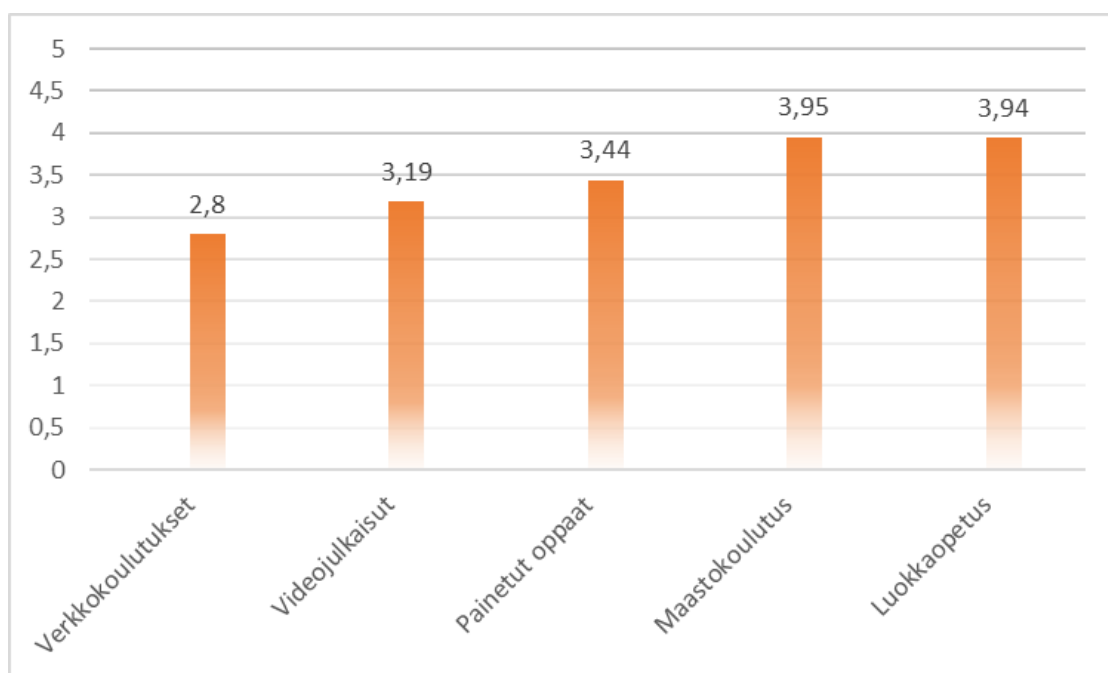
Kyselyn loppuun liitettiin kysymykset siitä, mistä asiasta vastaajat toivoisivat koulutusta jatkossa, ja mikä olisi paras koulutusmuoto ja ajankohta koulutuksen toteuttamiselle.

Vastaajia pyydettiin arvioimaan asteikolla 1-5 koulutusaiheen mielekkyys seuraavista vaihtoehtoista: metsänhoito, metsäluonnon monimuotoisuus, hiilensidonta, puukauppa, metsäverotus, sukupolvenvaihdosasiat ja potentiaaliset luonnontuotteet. Vastausten keskiarvojen mukaan eniten koulutusta toivottiin metsänhoidosta ja puukaupasta. Vähiten kiinnostavaksi koulutuksen aiheeksi arvioitiin hiilensidonta (kuvio 29).

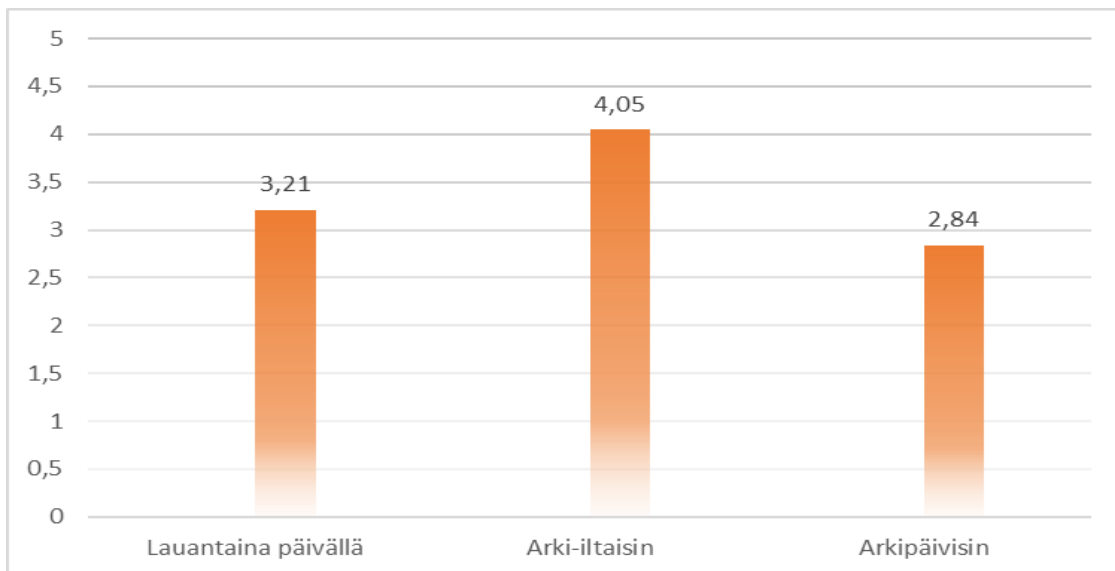
Kuvio 29. Koulutusaiheiden kiinnostavuuden kartoitus

Vastaajia pyydettiin arvioimaan asteikolla 1-5 itselleen mieluisin koulutusmuoto annetuista vaihtoehdoista. Vastaajien mielestä mielekkäin koulutusmuoto vastausten keskiarvojen perusteella olisi perinteinen sisäopetus luokkatilassa tai maastokoulutus. Vähiten mielekkääksi koettiin verkkokoulutus (kuvio 30).

Kuvio 30. Koulutuksen toteutustapa

Vastaajia pyydettiin arvioimaan asteikolla 1-5 itselleen mieluisin koulutusajankohta. Koulutuksen mielekkäästä toteutusajankohdasta kysyttäessä kaikki ajankohdat saivat tasaista kannatusta, mutta mielekkäin ajankohta vastausten keskiarvojen mukaan olisi arki-iltaisain (kuvio 31).

Kuvio 31. Koulutuksen ajankohta

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Motit liikkeelle -hankkeen vaikuttavuuden kyselytutkimukseen osallistuneet metsänomistajat olivat ikäjakaumaltaan Suomalainen metsänomistaja 2010 -tutkimuksen kaltaisia (Hänninen, Karppinen & Vierikko 2010, 66). Tähän tutkimukseen osallistuneista yli 56 -vuotiaita oli 68 % ja koko valtakunnassa metsänomistajan keski-ikä on Hännisen ym. (2010, 23) mukaan 60 vuotta. Suomessa on alle 40 -vuotiaita metsänomistajia selvästi vähemmän (Hänninen ym. 2010, 23), ja se tuli ilmi myös tässä tutkimuksessa, sillä alle 45-vuotiaita oli vain 14 %. Metsänomistajien korkea keski-ikä selittää suoraan koulutuksiin osallistuneiden korkeaa ikää ja kuvastaa koulutuksiin osallistuneiden kohderyhmää hyvin.

Motit liikkeelle -hanke on kyselytutkimuksen tulosten perusteella onnistunut koulutuksillaan vaikuttamaan metsänomistajien ajatuksiin. Vastaajista 87 % kokee koulutuksen saaneen heidät ajattelemaan metsätalouden kannattavuutta uudella tavalla kohtalaisesti, paljon tai erittäin paljon. Vastaajat, jotka olivat osallistuneet koulutuksiin useammin kuin kolme kertaa, kokivat eniten alkaneensa ajatella metsätalouden kannattavuutta uudella tavalla. Koulutuskertojen määrällä voidaankin siis tulosten perusteella nähdä yhteys metsätalouden kannattavuuden ajattelun näkemiseen uudella tavalla

Vain yhteensä 31 % vastaajista kokee, ettei koulutukseen osallistumisella ollut aktivoivaa vaikutusta hoitotöiden tai hakkuiden teettämiseen tai ei osaa arvioida koulutusten aktivoivaa vaikutusta. Vastaajista 64 % kokee koulutuksella olleen aktivoivaa vaikutusta metsänhoidollisissa asioissa.

Alle 50 ha metsää omistavista vastaajista 42 % on kokenut oman tekemisensä metsässä lisääntyneen koulutuksen vaikutuksesta, kun taas yli 50 ha metsää omistavista vain 21 % kokee oman tekemisensä lisääntyneen koulutuksen vaikutuksesta. Yli 50 ha metsää omistavista 34 % kertoo alkaneensa hyödyntää koulutuksen jälkeen hakkuumahdollisuuksiaan paremmin, kun taas alle 50 ha metsää omistavista vain 21 % kertoo alkaneensa koulutusten ansiosta hyödyntää hakkuumahdollisuuksiaan paremmin. Tulosten perusteella voidaankin havaita

pienempien, alle 50 ha, metsää omistavien lisänneen omaa aktiivisuuttaan metsänhoitotöissä ja suurempien, yli 50 ha, metsätilojen omistajien alkaneen hyödyntää hakkuumahdollisuuksiaan paremmin.

Yli 66-vuotiaiden metsänomistajien voidaan nähdä kyselyn perusteella lisänneen alle 66-vuotiaisiin metsänomistajiin verrattuna hoitotöiden teettämistä vierailta ja alkaneen hyödyntää hakkuumahdollisuuksiaan paremmin, kun taas alle 66-vuotiaat ovat lisänneet eniten omaa tekemistään metsissään koulutusten ansiosta. Huomionarvoista on myös se, että yli 66-vuotiaista vain 21 % kokee, ettei koulutuksilla ollut heitä aktivoivaa vaikutusta, kun taas alle 66-vuotiaista 27 % kokee, että koulutukset eivät lisänneet aktiivisuutta. Motit liikkeelle -hankkeen koulutukset ovat onnistuneet kyselyn tulosten perusteella vaikuttamaan myös tavallisimpiin, keskimääräisiin yli 60-vuotiaisiin metsänomistajiin.

Koulutuksen vaikutukset metsän käytön tavoitteisiin eivät olleet suuria. Taloudellisia näkökohtia ennen koulutuksia painotti 79 % vastaajista. Taloudellisia näkökohtia painottavista 73 % koki, ettei koulutuksilla ollut vaikutusta metsänkäytön tavoitteisiin, 24 % koki alkaneensa koulutusten vaikutuksesta painottamaan enemmän luonnon monimuotoisuusarvoja ja 3 % virkistysarvoja. Ennen koulutusta 9 % vastaajista arvosti metsänhoidossaan eniten luonnon monimuotoisuutta, näistä vastaajista 63 % koki, ettei koulutuksiin osallistumisella ollut vaikutusta heidän metsänkäyttöä koskeviin tavoitteisiinsa, 27 % koki alkaneensa painottaa koulutusten jälkeen enemmän taloudellisia näkökohtia ja 10 % virkistysarvoja.

Virkistysarvoja ennen koulutuksiin osallistumista piti tärkeimpänä 11% vastaajista. Heistä 42 % kertoi, ettei koulutuksilla ollut vaikutusta heidän metsänhoidollisiin painotuksiinsa, 8 % koki alkaneensa painottaa enemmän luonnon monimuotoisuusarvoja ja 47 % koki alkaneensa koulutusten jälkeen painottaa enemmän taloudellisia näkökohtia. Kyselytutkimuksen tulosten perusteella virkistysarvoja ennen koulutusta painottaneissa metsänomistajissa voidaankin nähdä suurimmat painotusten muutokset.

Koulutus vahvisti tulosten mukaan yhteensä 75 %:lla vastaajista näkemyksiä vähintään kohtalaisesti (27 % paljon, 6 % erittäin paljon ja 42 % kohtalaisesti) siitä,

että metsätila on liikeyritys. Vastauksia jaoteltiin ja tutkittiin myös tarkemmin metsän omistajan perusteella: alle 5 vuotta metsää omistaneista vastaajista 73 % alkoi ajatella metsätilaa liikeyrityksensä kohtalaisesti, paljon tai erittäin paljon, ja 5-15 vuotta metsää omistaneista 71 % alkoi ajatella metsätilaa liikeyrityksenä kohtalaisesti tai enemmän. Metsää 15-30 vuotta omistaneista vastaajista jopa 78 % alkoi ajatella metsätilaa liikeyrityksenä kohtalaisesti, paljon tai erittäin paljon. Metsää 30-60 vuotta omistaneista vastaajista 76 % alkoi ajatella metsätilaa liikeyrityksenä kohtalaisesti tai enemmän. Kyselyn tulosten mukaan metsän omistajalla ei siis ole merkittävää vaikutusta tutkittaessa koulutusten vaikuttavuutta metsätilan liikeyrityksenä näkemiseen. Motit liikkeelle -hanke on kaiken kaikkiaan onnistunut tulosten perusteella vaikuttamaan metsätilan liikeyrityksenä näkemiseen hyvin, sillä hanke on saanut 75 % vastaajista ajattelemaan metsätilaa liikeyrityksenä vähintään kohtalaisen paljon.

Motit liikkeelle -hankkeen voidaankin näiden tulosten perusteella todeta onnistuneen tavoitteissaan saada metsänomistajat hyödyntämään metsiänsä paremmin ja muuttamaan toimintaansa aiempaa yrittäjämäisemmäksi. Koulutuksilla voidaan todeta olleen positiivinen vaikutus metsätalouden kannattavuusajatteluun uudella tavalla ja koulutusten voidaan nähdä lisänneen metsänomistajien aktiivisuutta metsänhoitoasioissa. Koulutuksiin osallistuneet metsänomistajat ovat myös alkaneet koulutusten ansiosta nähdä metsätilansa liikeyrityksenä aiempaa enemmän.

Motit liikkeelle -hankkeen koulutuksiin oltiin kyselyn perusteella tyytyväisiä, sillä kukaan tutkimukseen osallistuneista ei kokenut koulutuksia hyödyttömiksi. Koulutuksen sisällön koki helposti ymmärrettävänä 72 % ja melko ymmärrettävänä 27 % vastaajista. Vastaajista 1 % kertoi, ettei kokenut koulutuksen sisältöä ymmärrettävänä.

Suomalainen metsänomistaja 2010 -tutkimuksen (Hänninen ym. 2010, 31.) mukaan vain alle kolmasosa metsänomistajista tavoittelee taloudellisten tavoitteiden ohella muita hyötyjä metsästään. Tässä tutkimuksessa talouden tuotto nousi myös tärkeimmäksi seikaksi metsien omistuksessa. Virkistysarvoja Suomalainen metsänomistaja -tutkimuksen (Hänninen ym. 2010, 31.) mukaan arvosti joka nel-

jäs metsänomistajista, tässä tutkimuksessa virkistysarvoja arvosti vain 11 % vastaajista. Osa virkistysarvoja arvostavista on voinut vastata arvostavansa luonnon monimuotoisuusarvoja, koska vastausvaihtoehtoja oli vain yksi.

Koulutusten järjestämiseen voidaan olla tulosten perusteella tyytyväisiä, koska vastaajat kokivat ne hyödyllisiksi ja ymmärrettäviksi.

Koulutustarpeita tulevaisuudessa mietittäessä kannattaa kyselyn tulosten perusteella järjestää koulutusta metsäasioissa laidasta laitaan, sillä koulutustarpeita arvioidessa koettiin tarvetta jokaisesta aihealueesta. Koulutusmuotoa ja -ajan kohtaa valitessa kannattaa tulevaisuudessakin järjestää monipuolisia eri toteutustapoja, koska kaikille on omat kannattajansa.

Kyselyn lopussa olleeseen Vapaa sana -osioon ei tullut monia vastauksia, mutta muutamissa vastauksissa toivottiin parempaa tiedotusta tulevista koulutuksista sekä koulutusten järjestämistä jatkossakin ympäri maakuntaa.

Tulosten luotettavuuden kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että otos on tarpeeksi suuri ja edustava, vastausprosentti korkea ja kysymykset mittaavat tutkittavaa asiaa (Heikkilä 2014, 16). Tässä opinnäytetyössä otoskoko, eli lähetettyjen kyselyiden määrä oli tarpeeksi suuri ollessaan 677 kappaletta. Otos oli myös edustava, sillä jokainen kyselyn vastaanottaja oli osallistunut Motit liikkeelle -hankkeen koulutuksiin.

Kyselyyn vastasi 319 metsänomistajaa, vastausprosentin ollessa 47 %. Vastausprosentin ollessa näin korkea, voidaan tutkimuksen tuloksia pitää luotettavina. Korkea vastausprosentti kertoo kyselytutkimuksen kyselylomakkeen ja saatekirjeen onnistumisesta ja siitä, että tiedonkeruumenetelmä eli perinteinen kirjekysely oli onnistunut valinta (Heikkilä 2014, 25). Kyselyyn vastasi 319 metsänomistajaa, vastausprosentin ollessa 47 %. Vastausprosentin ollessa näin korkea, voidaan tutkimuksen tuloksia pitää luotettavina,

LÄHTEET

Heikkilä, T. 2014. Tilastollinen tutkimus. Edita Publishing Oy. Helsinki.

Honkanen, O. 2005. Väestöennuste kunnittain 2004–2040. Väestö 2004:10. Tilastokeskus.

Hänninen, H. Karppinen, H. & Leppänen, J. 2010. Metsäntutkimuslaitos. Suomalainen metsänomistaja 2010. <http://www.metla.fi/julkaisut/workingpapers/2011/mwp208.pdf>

Karppinen, H. & Ahlberg M. Metsänomistajakunnan rakenne 2020: Yleiseen väestömuutokseen perustuvat ennustemallit. 2008. <https://www.metsatieteenaikauskirja.fi/pdf/article6420.pdf>

Sipilä, K. Projektipäällikkö, Metsäkeskus. 2018. Haastateltu 28.3.2019. Haastattelija Seppälä, H. Ähtäri.

Suomen Metsäkeskus. 2016. Etelä- ja Keski-Pohjanmaan metsäohjelma 2016-2020. Luettu 28.4.2019. <https://www.metsakeskus.fi/sites/default/files/smk-alueellinen-metsaohjelma-etela-ja-keski-pohjanmaa.pdf>

Valli, R. 2007. Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä. PS-kustannus.

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Finn lectura 2014.

Vierula, J. 2015. Motit liikkeelle -hankesuunnitelma. Metsäkeskus. Seinäjoki.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Suomi.

Webropol. 2020. n.d. Monipuolisin ja kattavin ratkaisu globaaleilla markkinoilla. Luettu 10.4.2020. <https://webropol.fi/tietoa-yrityksesta/webropol-konserni/>

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje

Arvoisa metsänomistaja

Olette osallistuneet Suomen metsäkeskuksen hallinnoiman Motit liikkeelle - hankkeen järjestämään koulutukseen vuosien 2016-2018 välisenä aikana. Olemme kiinnostuneet kuulemaan mielipiteitänne koulutuksen vaikuttavuudesta teihin metsänomistajana.

Kysely toteutetaan opinnäytetyönä ja sen tekijänä toimin minä, Hannakaisa Seppälä, metsätalousinsinööriopiskelija Tampereen ammattikorkeakoulusta. Kyselyn vastaukset käsitellään luottamuksellisesti ja nimettöminä. Metsäkeskus hallinnoi asiakastietoja ja postitus on hoidettu Metsäkeskuksen edustajan toimesta.

Pyydän teitä palauttamaan kyselylomakkeen kahden viikon kuluessa (08.03.2019 mennessä) oheisella palautuskuorella, jonka postimaksu on valmiiksi maksettu. Opinnäytetyön kyselyyn vastaajien kesken arvotaan kaksi palkintoa, moottorisaha ja metsäkeskuksen edustajan neuvontakäynti metsänomistajan vapaasti valitsemalle kohteelle. Mikäli haluatte osallistua arvontaan, täyttäkää erillinen arvontalipuke ja lähettäkää se kyselylomakkeen mukana. Arvontalipukkeen tietoja ei yhdistetä vastauksiin. Vastaamalla teillä on mahdollisuus vaikuttaa tulevien koulutuksien suunnitteluun.

Lisätietoja hankkeeseen liittyen voitte kysyä hankkeen projektipäällikkö Kyösti Sipilältä.

Kyösti Sipilä

projektipäällikkö

puh. 040 7751719

kyosti.sipila@metsakeskus.fi

Kiitos osallistumisestanne kyselyyn ja onnea arvontaan!

Hannakaisa Seppälä

Motit liikkeelle -hankkeen koulutustilaisuuksien vaikuttavuuden kyselytutkimus

Ellei kysymyksen asettelussa toisin mainita, rastittakaa yksi vaihtoehto tai kirjoittakaa vastauksenne sille varattuun tilaan.

1. Vastaajan ikä

- Alle 25 vuotta
- 25-35 vuotta
- 36-45 vuotta
- 46-55 vuotta
- 56-65 vuotta
- 66-75 vuotta
- Yli 75 vuotta

2. Sukupuoli

- Mies
- Nainen

3. Koulutustausta

- Peruskoulu
- Ammatillinen koulutus
- Ammattikorkeakoulu / opistotason koulutus
- Yliopisto

4. Mikä on omistamienne/hallinnoimienne metsien pinta-ala yhteensä?

- Alle 10 ha
- 10-20 ha
- 21-30 ha
- 31-50 ha
- 51-70 ha
- 71-100 ha
- 101-150 ha
- Yli 150 ha

5. Omistan pääosan metsästäni

- Yksin
- Yhdessä puolison kanssa
- Osakkaana yhteismetsässä
- Osakkaana kuolinpesässä
- Osakkaana metsäyhtymässä

6. Kuinka kauan olette omistaneet metsää?

- Alle 5 vuotta
- 5-15 vuotta
- 15-30 vuotta
- 30-60 vuotta

7. Olen osallistunut Metsäkeskuksen hallinnoiman Motit liikkeelle -hankkeen järjestämään koulutukseen

- Kerran
- 2 - 3 kertaa
- Useammin

8. Koulutus on saanut minut ajattelemaan metsätalouden kannattavuutta uudella tavalla

- Erittäin paljon
- Paljon
- Kohtalaisesti
- Vähän
- Ei ollenkaan
- En osaa sanoa

9. Koulutus aktivoi tekemään tai teettämään metsässä hoitotöitä tai hakkuita (Valitse yksi tai useampi)

- Oma tekemiseni on lisääntynyt
- Olen lisännyt hoitotöiden teettämistä vieraalla
- Olen alkanut hyödyntämään hakkuumahdollisuuksiani paremmin
- Koulutuksilla ei ole ollut vaikutusta aktiivisuuteeni
- En osaa sanoa

3(5)

10. Ennen koulutusta pidin metsätalouden harjoittamisessa tärkeimpänä

- Luonnon monimuotoisuusarvoja
- Taloudellisia näkökohtia
- Virkistysarvoja
- Jotain muuta, mitä _____

11. Jos koulutuksella on ollut vaikutusta metsän käytön painotuksiini, olen alkanut huomioida enemmän

- Luonnon monimuotoisuusarvoja
- Taloudellisia näkökohtia
- Virkistysarvoja
- Koulutuksella ei ole ollut vaikutusta painotuksiini

12. Koulutus vahvisti ajatustani siitä, että metsätilani on liikeyritys

- Erittäin paljon
- Paljon
- Kohtalaisesti
- Vähän
- Ei ollenkaan
- En osaa sanoa

13. Koulutuksen jälkeen olen määritellyt metsilleni korkotuottovaatimuksen?

- Kyllä
- En
- Asia on suunnitteilla
- Olen tehnyt sen jo ennen koulutusta

14. Koulutus, johon osallistuin, oli mielestäni

- Erittäin hyödyllinen
- Hyödyllinen
- Melko hyödyllinen
- Vähän hyödyllinen
- Ei ollenkaan

15. Koitteko koulutuksen/koulutusten sisällön helposti ymmärrettävänä?

- Kyllä
 Melko ymmärrettävänä
 En,
 Miksi ei?
-

Mistä asioista haluaisitte metsällistä koulutusta jatkossa? Vastaa kiinnostavuus asteikolla 1-5 (1=vähän, 5=paljon)

Metsänhoito	1	2	3	4
5				
Metsäluonnon monimuotoisuus	1	2	3	4
5				
Hiilensidonta	1	2	3	4
5				
Puukauppa	1	2	3	4
5				
Metsäverotus	1	2	3	4
5				
Sukupolvenvaihdos asiat	1	2	3	4
5				
Potentiaaliset luonnontuotteet	1	2	3	4
5				

Kuinka hyvin seuraavat koulutusten toteutustavat sopivat teidän tilanteeseenne? (Vastaa asteikolla 1–5, 1=vähän, 5=paljon)

Sisäopetus luokkatilassa	1	2	3	4
5				
Maastokoulutus	1	2	3	4
5				
Painetut oppaat	1	2	3	4
5				
Videojulkaisut	1	2	3	4
5				
Verkkokoulutukset	1	2	3	4
5				

5(5)

Onko teille sopivin koulutusten toteutusajankohta (Vastaa asteikolla 1-5, 1=vähän, 5=paljon)

Arkipäivisin päiväaikana	1	2	3	4
5				

Arki-iltaisin	1	2	3	4
5				

Lauantaina päivällä	1	2	3	4
5				

Vapaa palaute:

Kiitos osallistumisestanne kyselyyn ja onnea arvontaan!

Liite 3. Arvontalipuke

ARVONTALIPUKE

Kyselyyn vastaamalla ja tämän kupongin täyttämällä osallistut moottorisahan ja metsäkeskuksen edustajan neuvontakäynnin arvontaan. Arvontalipukkeen tietoja ei yhdistetä vastauksiin. Voittajille ilmoitetaan henkilökohtaisesti.

Nimi: _____

Puhelinnumero: _____

Sähköpostiosoite: _____